

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ**

**ПЕРЕЛІК СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ,
ЩО ПРОВОДЯТЬСЯ ФАХІВЦЯМИ
КІРОВОГРАДСЬКОГО НДЕКЦ МВС**

(ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ)

**25030, м. Кропивницький, вул. Вокзальна, 58
тел. (0522) 22-58-19 kirovograd@dndekc.mvs.gov.ua**

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Дактилоскопічна експертиза	4
2. Трасологічна експертиза	4-6
3. Балістична експертиза	6-7
4. Експертиза холодної зброї.....	7
5. Технічна експертиза документів та почеркознавча експертиза ...	7-11
6. Інженерно-транспортна (автотехнічна) експертиза	11-12
7. Біологічна експертиза.....	12-13
8. Експертиза матеріалів, речовин та виробів.....	13-14
9. Пожежно-технічна експертиза.....	14-18
10. Вибухово-технічна експертизи	18-22
11. Комп'ютерно-технічна експертиза.....	23-24
12. Портретна експертиза.....	24
13. Психологічна експертиза.....	25-29
14. Фототехнічна експертиза.....	30-32
15. Товарознавча експертиза.....	32
16. Автотоварознавча експертиза.....	33-36
17. Будівельно-технічна, земельно-технічна, оціночно-будівельна, оціночно-земельна експертизи	36-38
18. Економічна експертиза	38-40
19. Електротехнічна експертиза.....	40-43
20. Відомості про перелік послуг та їх вартість, які надаються Кіровоградським науково-дослідним експертно-криміналістичним центром МВС України.....	44-47

Вступ

Для повноцінного функціонування правосуддя України має бути забезпечене незалежною, кваліфікованою і об'єктивною судовою експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки. Судова експертиза як важливий науковий резервуар інформації відображає загальні тенденції переходу на новий рівень боротьби зі злочинністю.

На сьогоднішній день фахівцями Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України виконуються наступні види експертиз:

- дактилоскопічна;
- трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних пошкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи);
- балістична;
- дослідження холодної зброї;
- почеркознавча;
- технічна експертиза документів;
- портретна;
- фототехнічна;
- вибухово-технічна;
- матеріалів, речовин та виробів з них (лакофарбових матеріалів і покриттів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; наркотичних, сильнодіяючих і отруйних речовин; спиртостітких сумішей; металів і сплавів).
- біологічна;
- автотехнічна (дослідження обставин ДТП, технічного стану транспортних засобів, траспортно-трасологічні дослідження);
- пожежно-технічна;
- комп'ютерно-технічна;
- економічна;
- товарознавча;
- автотоварознавча;
- будівельно-технічна;
- земельно-технічна;
- оціночно-будівельна;
- оціночно-земельна експертиза.

1. ДАКТИЛОСКОПІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Завданням дактилоскопічної експертизи є ідентифікація живих осіб, невпізнаних трупів, а також встановлення причетності осіб до вчинення злочинів за допомогою відбитків рук, отриманих в ході дактилоскопічної реєстрації; слідів рук, вилучених при огляді місць події тощо.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань під час призначення дактилоскопічних експертиз:

- Чи є на наданому об'єкті сліди рук і якщо так, чи придатні вони для ідентифікації по ним особи ?

- Якою рукою, якими пальцями чи якими ділянками долоні залишені сліди?

- Чи залишені сліди рук особою дактилокарта, якої надана?

- Чи залишені сліди рук, які вилучені в різних місцях, однією особою ?

Об'єктами дактилоскопічного дослідження є сліди рук, їх копії на слідокопіювальній плівці, зліпки об'ємних слідів або масштабні фотознімки слідів тощо, відбитки в дактилокартах. У якості порівняльних зразків можуть надаватися експериментальні відбитки нігтьових фаланг пальців або відбитки долоней рук.

Увага! При винесенні постанови слідчому необхідно вказати (надати дозвіл) на можливість застосування експертом руйнівних (чи не руйнівних) методів проведення дослідження.

2. ТРАСОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Предметом трасологічної експертизи є обставини (фактичні дані), пов'язані зі слідоутворюючими та слідосприймаючими об'єктами, процесом слідоутворення, що встановлюються на основі спеціальних знань щодо питань, які поставлені на вирішення експертизи.

Об'єкти дослідження направляються в упаковці, яка забезпечує їх збереження. Речові докази та порівняльні зразки упаковуються окремо.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань при проведенні судово-трасологічної експертизи:

Сліди взуття

- Чи є на даній поверхні (даному предметі) сліди взуття та чи придатні ці сліди для ідентифікації або визначення їх групової приналежності?

- Чи залишені сліди даним взуттям, вилученим у певної особи?

- Одним і тим же чи різними взуттями залишені сліди, виявлені в різних місцях?

Коли об'єктом експертизи є зліпок сліду взуття, то експерту, крім цього об'єкта, направляється і саме взуття. В цьому випадку порівняльні зразки виготовляються експертом. Взуття направляється на дослідження в тому вигляді, в якому воно було виявлене. Якщо взуття після події і до моменту вилучення носилося або ремонтувалося, то про це обов'язково зазначається в

постанові про призначення експертизи. У випадку, коли неможливо виготовити зліпок (відкопіювати і слід), на дослідження направляються фотознімки, виготовлені за правилами масштабної фотозйомки.

Сліди рельєфу шкірних покривів людини

- Чи залишений слід ділянкою тіла людини?
- Чи придатний слід для ідентифікації особи?

Сліди зламу

- Чи є на поверхні об'єкта сліди дії стороннього предмету?
- Чи даним знаряддям (інструментом) було вчинено злам або іншу дію (зрубано дерево, спиляно гілку, перекушено дріт тощо)?
- Чи не залишено сліди зламу, вилучені з різних місць подій, тим самим знаряддям?
- Одним чи кількома знаряддями було вчинено злом?
- Знаряддям (інструментом) якого типу, виду, залишено сліди?
- Які характеристики має це знаряддя (інструмент) (форма, розміри)?
- Яким способом розділено предмет (шляхом розрізування, розрубання, розпилювання, свердлення тощо)?
- До якого типу відноситься знаряддя, яке залишило сліди (сокира, лом, ніж тощо)?
- Чи не залишені сліди конкретним знаряддям (інструментом)?

Вимоги до матеріалів, які необхідно представити експертові для проведення дослідження. На дослідження представляються: предмет, на якому є сліди від знаряддя. Якщо предмет представити неможливо, то зліпки (з масштабними фотознімками) об'ємних об'єктів. Якщо об'єкт є громіздким (наприклад, прес), надаються його слідоутворюючі деталі. Вилучення частин об'єктів доцільно проводити за участю експерта (спеціаліста). На частинах предметів зі слідами необхідно позначити їх просторове положення (верх, низ, зовнішня або внутрішня сторона та ін.). Якщо потрібно встановити напрям зруйнування віконного скла, експертові надається рама із залишками осколків, а також всі осколки з місця події. Знаряддя представляється тільки в оригіналі.

Сліди на механічних замках, запірних та контрольних пристроях

- Чи справний механізм замка? Якщо ні, то в чому полягає несправність?
- Чи був відімкнений замок сторонніми предметами (відмичками, підібраними або підробленими ключами тощо)?
- Чи одним способом відімкнено (зламано) надані замки?
- Чи можливо відімкнути даний замок за допомогою інструмента (предмета), що був вилучений у громадянина "Н"?
- Знаряддям якого виду зламано замок?
- Чи зламано замок знаряддям, вилученим у громадянина "Н"?
- Чи можливо відімкнути замок за допомогою даного ключа?
- Чи була обтиснена пломба даними пломбувальними лещатами?
- Чи одними (або декількома) пломбувальними лещатами були обтиснені пломби?
- Чи розкривалася і повторно обтискувалася пломба після її обтиснення пломбувальними лещатами?

- Який зміст цифрових та літерних знаків на контактних поверхнях пломби?
- Чи були додержані правила пломбування при накладанні даної пломби?

Вимоги до матеріалів, які необхідно представити експертові для проведення дослідження: **Замки надаються на дослідження в тому стані, в якому вони знайдені на місці події та вилучені. ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ вводити у ключову шпарину будь-які предмети (в т.ч. штатні ключі), а також проводити інші експерименти із замками до їх експертного дослідження.** При вилученні врізних замків та двосторонніх циліндрових механізмів обов'язково позначається «внутрішня» та «зовнішня» сторона замка (наприклад царапанням).

Сліди транспортних засобів

- Чи придатний слід для ідентифікації?
- чи залишений слід протектора транспортного засобу наданою на дослідження поверхнею покришки колеса ?

Єдине ціле по частинам:

- Чи складала до розділення знайдені частини єдине ціле?
- Яким способом відокремлено від предмета його частину?

Вимоги до матеріалів, які необхідно представити експертові для проведення дослідження: **при наданні на дослідження об'єктів, необхідно забезпечити належне їх упакування, з метою уникнення пошкодження їх (крихкі об'єкти) та псування (зрізи дерев)**

При винесенні постанови слідчому необхідно вказати (надати дозвіл) на можливість застосування експертом руйнівних (чи не руйнівних) методів проведення дослідження.

3. БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Орієнтовний перелік вирішуваних питань при проведенні балістичних досліджень:

- Чи відноситься наданий предмет до вогнепальної зброї? Якщо так, то до якого виду, зразку (моделі) ?
- Якому виду, зразку (моделі) зброї належать деталі (частини); чи є вони деталями конкретного екземпляра зброї (зброї з певним номером або зброї, наданої разом з деталями) ?
- Чи справна надана зброя (чи знаходиться в робочому стані) ?
- Чи придатна зброя для стрільби ?
- Чи можливе проведення пострілів з наданої зброї без натискування на спусковий гачок (за певних умов або при різних можливих умовах)?
- До якого виду (типу, зразку і т.п.) належать надані патрони; для стрільби з якої зброї вони призначені ?
- Яким способом (промисловим, саморобним) виготовлені надані патрони чи їхні окремі елементи ?
- До патронів якого виду (типу, зразка, призначення і т.п.) належать надані елементи (кулі, гільзи, пижі, капсулі) ?

- Чи придатні надані патрони для стрільби ?
- Зі зброї якого виду (зразка, калібру) постріляна куля, надана на дослідження ?
- Чи не стріляні надані кулі з одного екземпляру зброї ?
- Чи є наданий предмет елементом патрона (кулею, шротом, пижем, їхньою частиною), що використовувався при пострілі ?
- Чи є ушкодження на ураженому об'єкті вогнепальним ?
- Які з вогнепальних пошкоджень на об'єкті є вхідними і вихідними ?
- З якого місця (ділянки місцевості, ділянки МП) був зроблений постріл ?

4. ЕКСПЕРТИЗА ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Головне завдання експертизи - встановлення належності до холодної зброї ножів, кинджалів, кастетів та подібних за призначенням предметів. Крім того, експертизою може вирішуватися питання про спосіб виготовлення зазначених предметів, зокрема, чи використовувалося для їх виготовлення заводське обладнання.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- Чи є даний предмет холодною зброєю?
- Якщо є, то до якого типу, виду холодної зброї він належить?
- Чи є даний предмет заготовкою холодної зброї?
- Чи використовувалося при виготовленні даної холодної зброї заводське обладнання?

5. ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ДОКУМЕНТІВ ТА ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА

Особливості призначення почеркознавчих досліджень

На експертне дослідження об'єкти і зразки, по можливості, надаються на дослідження не зшитими. Надання документів у зшитому вигляді значно ускладнює їх мікроскопічне дослідження.

Об'єктами судово-почеркознавчої експертизи можуть бути:

- текст – вид рукопису, змістовна сторона якого зафіксована за допомогою буквених та (або) цифрових позначень.
- підпис – вид рукопису, який відображає прізвище (ім'я, по-батькові) особи у вигляді букв або (та) письмових знаків та має посвідчувальне призначення.
- короткий запис – вид рукопису, змістовна сторона якого зафіксована за допомогою одного-трьох слів або одного-семи цифрових позначень.

Завдання судово-почеркознавчої експертизи поділяються на ідентифікаційні та діагностичні.

Ідентифікаційні – встановлення конкретного виконавця рукопису або виконання декількох рукописів однією чи різними особами.

Діагностичні – встановлення умов виконання рукопису або стану виконавця, а саме:

- встановлення факту незвичності письма;
- встановлення характеру незвичності виконання рукопису (тимчасовий, постійний);
- встановлення видів "збиваючих" факторів: природних (не пов'язаних з навмисною зміною почерку), штучних (пов'язаних з навмисною зміною почерку).

Об'єкти, що надходять на дослідження, поділяються на дві групи:

- об'єкти, що ідентифікують (досліджуваний (спірний) об'єкт);
- об'єкти, за допомогою яких ідентифікують (зразки почерку, підпису).

Досліджуваний (спірний) об'єкт – це документ з рукописом (текстом та (або) підписом), що викликає сумніви щодо виконання рукопису конкретною особою, потребує встановлення умов виконання рукопису.

Зразки почерку (підпису) рукопис (текст та (або) підпис) конкретно особи, який надається експерту особою або органом, що призначили експертизу, як порівняльний матеріал.

Зразки почерку (підпису) поділяються на:

- вільні – тексти (підписи), виконані особою самостійно, власноручно, до виникнення кримінального провадження (цивільної справи) і не у зв'язку з провадженням (цивільною справою), в якому проводиться експертиза, коли виконавець не припускав, що вони можуть бути використані як порівняльний матеріал при проведенні експертизи (наприклад, автобіографії, анкети, скарги, матеріали відділу кадрів, різні архівні матеріали, нотаріальні документи, договори, квитанції про оплату комунальних послуг, тощо). При виконанні цих документів особа не тільки не знала, але і не передбачала того, що дані почерк/підписи можуть використовуватись в якості зразків. Подібні зразки, як правило, виконуються звичайним почерком, без навмисної зміни. Знайти та вилучити вільні зразки підпису певної особи можливо за місцем її проживання, роботи, навчання, у родичів, знайомих.

- умовно-вільні - тексти (підписи), виконані особою після відкриття кримінального провадження, переважно пов'язані з провадженням або цивільною справою, але не спеціально для експертизи (наприклад, пояснення, протоколи допиту, заяви про вчинення кримінальних правопорушень, позовні заяви, клопотання тощо).

- експериментальні – тексти (підписи), що виконуються особою під диктування (для текстів) чи самостійно у присутності особи, яка здійснює відібрання порівняльних зразків спеціально для експертизи, які можуть бути звичайними - для відбору яких не створюються спеціальні умови та спеціальні – для відбору яких штучно створюються умови, максимально наближені до умов виконання рукопису, що підлягає дослідженню.

Вимоги до зразків.

Достовірність – безспірність (безсумнівність) належності особі, зразки почерку якої надаються на дослідження.

Достатність для проведення порівняльного дослідження – обсяг зразків, який забезпечує можливість повного та всебічного зіставлення усіх ознак, які знаходяться у рукописі (тексті, підписі), що досліджується.

Відповідність об'єктам дослідження – зіставлення зразків за:

- писемністю і мовою документу – зразки повинні бути виконані тією ж мовою та письмовими знаками, що і досліджуваний рукопис;
- часом виконання – зразки повинні відноситися до того ж періоду часу із незначним розривом у часі, як і досліджувані рукописи (підписи), які підлягають дослідженню (тобто за часом виконання повинні бути максимально наближеними до досліджуваного документу);
- матеріалами письма, способом та умовами виконання рукопису – зразки повинні бути виконані однаковим приладом, яким пишуть (наприклад, олівцем, пером, кульковою ручкою) і за можливістю на однаковому папері, повинні бути однаковими за темпом і типом письма (скоропис, стилізоване письмо тощо) чи виконані з переміною пишучої руки (незвичне ліворучне письмо), наслідуванням друкованим шрифтам, у відповідній позі тощо;
- зразки повинні бути однаковими за змістом та призначенням.

Мінімальний обсяг порівняльного матеріалу.

Під час призначення почеркознавчих експертиз у розпорядження експерта повинні бути надані зразки почерку (підпису) особи, яка підлягає ідентифікації (вільні, умовно-вільні, експериментальні).

Вільні та експериментальні зразки почерку: буквеного тексту надаються не менше ніж на 15 аркушах та документах; цифрового тексту, надаються у вигляді записів однозначних і багатозначних чисел із супутніми їм буквеними записами, не менше ніж на 15 аркушах та документах.

Вільні зразки підпису за можливістю слід надавати не менше ніж на 15 документах, експериментальні – не менше 10 аркушів, на кожному з яких повинно бути розміщено від 20-30 підписів.

У разі потреби, експерт має право порушити перед ініціатором призначення експертизи клопотання про надання додаткових вільних та (або) експериментальних зразків, які б забезпечили повне та якісне проведення дослідження.

Досліджуваними документами та порівняльними зразками можуть бути тільки оригінали - об'єкти, в яких рукопис виконаний в результаті безпосередньої взаємодії матеріального носія інформації (наприклад, паперу) та знаряддя письма.

Крім того, обов'язково в документах про призначення експертиз зазначається перелік об'єктів, що підлягають дослідженню (у тому числі порівняльних зразків та інших матеріалів, направлених експертові, або посилення на такі переліки, що містяться в матеріалах справи); інші дані, які мають значення для проведення експертизи із зазначенням точного найменування та кількості.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

1. Чи виконаний рукописний текст (підпис) у документі (зазначається назва документа та його реквізити, графа, рядок) певною особою (прізвище, ім'я, по-батькові передбачуваного виконавця рукопису або особи від імені якої зазначено підпис)?

2. Чи виконаний рукописний текст у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом "збиваючих" факторів (природних, штучних)?

3. Чи виконано підпис від імені особи (прізвище, ім'я, по-батькові особи, від імені якої зазначено підпис) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом "збиваючих" факторів (природних, штучних)?

4. Чи виконано рукописний текст у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) навмисно зміненим почерком?

5. Чи перебувала особа, яка виконала рукописний текст документа (назва документа та його реквізити, графа, рядок) у незвичайному стані?

Матеріали для проведення судово-почеркознавчої експертизи надаються в упакуванні, що забезпечує їх збереження від несанкціонованого доступу, і засвідчуються в установленому законодавством порядку.

Особливості призначення технічних експертиз документів

Технічна експертиза документів – це дослідження документа, яке проводиться з метою встановлення способу його виготовлення, наявності в ньому змін та способу їх внесення, слабовидимих чи невидимих текстів та ідентифікації знарядь, які використовувались для виготовлення документа.

Об'єкти технічної експертизи документів:

- грошові знаки, які знаходяться чи знаходились в офіційному обігу;
- документи, що засвідчують особу, подію, освіту, трудовий стаж (паспорт, свідоцтва про народження, одруження і розірвання шлюбу, трудова книжка, посвідчення водія, свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів, службові посвідчення, дипломи про освіту тощо).
- документи, що обслуговують грошовий обіг (чекові книжки, розрахункові чеки, марки акцизного податку тощо).
- інші документи та цінні папери, передбачені чинними законодавством.
- зміст документів (текст, підписи, відбитки печаток та штампів тощо).

Технічна експертиза документів вирішує дві основні групи задач: ідентифікаційні та діагностичні.

Ідентифікаційне дослідження – ототожнення предметів за їх матеріально-фіксованим відображенням (печаток, штампів, знакодруючих пристроїв).

Діагностичне дослідження полягає у виявленні сутності конкретно взятого для вивчення об'єкта за його ознаками, шляхом встановлення:

- способу виготовлення документа;
- факту зміни первинного змісту;
- змісту слабовидимих чи невидимих текстів;
- хронологічної послідовності нанесення штрихів, що перетинаються;
- способу нанесення зображення відбитків печатки та штампа;
- способу виготовлення кліше печатки та штампа.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

6. Чи відповідає наданий на дослідження бланк (зазначається назва документа та його реквізити) аналогічним, що знаходяться в офіційному обігу на території України? Якщо ні, то яким способом він виготовлений?

7. Яким способом виготовлений наданий на дослідження бланк (зазначається назва документа та його реквізити)?

8. Чи маються в наданому на дослідження бланку (зазначається назва документа та його реквізити) зміни первинного змісту? Якщо так, то яким способом вони внесені?

9. Чи нанесено відбиток печатки (штампа) в наданому на дослідження документі (зазначається назва документа та його реквізити, графа, рядок) кліше печатки (штампу) зразки якого надані для порівняльного дослідження?

10. В якій послідовності нанесені (друкований текст, рукописні записи, підпис, відбиток печатки (штампу)) в наданому на дослідження документі (зазначається назва документа та його реквізити)?

Для вирішення питання про тотожність печатки чи штампу за їх відбитками, експертові повинно бути надано кліше самої печатки (штампу) або зразки їх відбитків: вільні та експериментальні.

Відбитки печаток чи штампів, які надаються в якості вільних зразків, повинні бути нанесені впродовж короткого проміжку часу (до, після або у той же час) з нанесенням відбитків у об'єктах, які досліджуються (визначається за датами створення документів).

Експериментальні зразки відбитків печаток чи штампів повинні бути чіткими, виконанні з використанням аналогічного або близького до аналогічного паперу та фарбної речовини, з різним натиском (різне зусилля, варіювання кута натиску).

Мінімальний обсяг порівняльного матеріалу.

Вільні зразки відбитків печатки (штампів) за можливістю слід надавати не менше ніж на 15 документах, експериментальні – не менше 10 аркушів, на кожному з яких повинно бути розміщено не більше 10 відбитків.

У разі потреби, експерт має право порушити перед ініціатором призначення експертизи клопотання про надання додаткових вільних та (або) експериментальних зразків, які б забезпечили повне та якісне проведення дослідження.

В документах про призначення технічної експертизи документів має обов'язково бути дозвіл на пошкодження або знищення об'єктів, зміну їх стану чи властивостей (наприклад, "Зміну та використання об'єктів в межах необхідних для проведення експертизи дозволяю").

Матеріали для проведення технічної експертизи документів надаються в упакованні, що забезпечує їх збереження від несанкціонованого доступу, і засвідчуються в установленому законодавством порядку.

6. ІНЖЕНЕРНО-ТРАНСПОРТНА (АВТОТЕХНІЧНА) ЕКСПЕРТИЗА

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Яка була швидкість ТЗ у різні моменти розвитку ДТП (якщо сліди гальмування різної довжини або перекриваються, на це слід указати) ?

2. Яка максимально припустима швидкість руху транспортного засобу за умови даної видимості дороги ?

3. Яка максимально допустима швидкість руху транспортного засобу на закруглені дорогі даного радіуса ?

4. Як повинен був діяти водій у даній дорожній обстановці, згідно з технічними вимогами Правил дорожнього руху ?

5. Чи мав водій технічну можливість запобігти наїзду з моменту виявлення перешкоди для руху ?

6. Чи відповідали дії водія технічним вимогам Правил дорожнього руху ?

7. Яке було взаємне розташування транспортних засобів у момент їх зіткнення?

8. Яке було розташування транспортних засобів відносно проїзної частини на момент їх контактування ?

9. Які несправності, виходячи з вимог Правил дорожнього руху до технічного стану ТЗ . мала (мав) система (механізм, вузол, агрегат) даного ТЗ ?

10. Чи є в досліджуваному ТЗ несправності, які могли бути технічною причиною виникнення ДТП ?

7.БІОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

До об'єктів біологічного походження, які вилучаються як речові докази з місця події, відносяться: кров, сперма, слина, піт, волосся, піхвові виділення, сеча, кал, органи та тканини людського організму, кістки та їх фрагменти. Джерелом слідів біологічного походження є тіло людини, його органи. Дані біологічні об'єкти в конкретних умовах відображають інформацію про механізм та обставини скоєння злочину.

Орієнтовний перелік питань, що можуть вирішуватись під час проведення судово-біологічної експертизи.

При дослідженні в якості речових доказів біологічних об'єктів можуть бути вирішені наступні питання:

Кров

1. Чи є на наданих об'єктах кров?
2. Яка видова належність слідів крові?
3. Якщо кров належить людині, то яка її групова належність?
4. Яка групова належність рідкого зразка крові гр. ...?
5. Чи може дана кров походити від гр. ... чи/або від гр. ...?

Сперма

1. Чи є на наданих об'єктах сліди сперми?
2. Яка групова належність слідів сперми?
3. Чи можуть сліди сперми походити від гр. ... чи/або від гр. ...?

Слина (піт)

1. Чи є на наданих об'єктах слина (піт)?
2. Яка групова належність слідів слини (поту)?
3. Чи можуть сліди слини (поту) походити від гр. ... чи/або від гр. ...?

Волосся

1. Чи є на надані на дослідження об'єкти волоссям?
2. Волосся належить людині або тварині?
3. Якщо волосся належить тварині, то якого виду?
3. Якщо це волосся людини, яке його регіональне походження?
4. Чи є на волоссі пошкодження?
5. Який механізм їх утворення?
6. Чи є наявність завивки, фарбування?
7. Чи має волосся патологічні зміни (хвороби)?
8. Чи подібне між собою порівнюване волосся?
9. Якщо волосся належить людині, то яка його групова належність?
10. Чи може волосся належати гр. ... чи/або від гр. ...?
11. Чи можливе проведення молекулярно-генетичного дослідження?

8. ЕКСПЕРТИЗА МАТЕРІАЛІВ, РЕЧОВИН ТА ВИРОБІВ

До об'єктів експертизи матеріалів, речовин та виробів, які вилучаються як речові докази з місця події, належать різноманітні речовини природного та техногенного походження, котрі в конкретних умовах відображають інформацію про механізм та обставини скоєння злочину. Ними можуть бути продукти вибуху, пострілу, нафтопродукти, текстильні волокна, лакофарбові матеріали, наркотичні речовини, метали, скло, полімери, ґрунт тощо.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи є надана речовина вибуховою?
2. Якщо так, то до якого виду (типу) вибухових речовин відноситься надана речовина?
3. Чи є на предметах, вилучених з МП, сліди ВР та продуктів вибуху ?
4. Чи мають зразки ВР спільну родову (групову) належність?

При розслідуванні злочинів, що пов'язані з використанням вогнепальної зброї, виникає необхідність проведення криміналістичного дослідження продуктів пострілу. У кримінальних провадженнях, що пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї (у випадках вбивства, самогубства, тілесних ушкоджень тощо), предметом експертних досліджень можуть виступати: порох, вогнепальна зброя, набойі, дріб, картеч, пижі, різноманітні предмети носії.

Всі об'єкти повинні вилучатися окремо, пакування повинно забезпечувати збереження слідів.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- Чи є в каналі ствола наданої на дослідження зброї сліди продуктів пострілу?
- Чи містять надані на дослідження об'єкти (перешкоди, уражені об'єкти тощо) сліди продуктів пострілу?
- Яким видом порохового заряду були споряджені набойі, за допомогою яких здійснювалися постріли?

9. ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Визначення причини виникнення пожежі є актуальною проблемою, яка вирішується у ході проведення пожежотехнічної експертизи. Задачі, що розв'язуються пожежотехнічною експертизою (ПТЕ), є різноманітними, а їх рішення викликає певні труднощі, оскільки даний вид досліджень є одним із найбільш складних. Складність проведення даного виду експертиз обумовлюється особливостями виникнення і розвитку пожеж, їхньою залежністю від багатьох фізико-хімічних факторів, необоротністю процесу горіння.

Основними задачами пожежотехнічної експертизи є встановлення осередку пожежі, джерела запалювання, механізму й часу виникнення горіння, а також сукупності обставин, що обумовили розвиток горіння. За своєю суттю питання, що досліджуються, найчастіше відносяться до діагностичних. Необхідно відзначити, що проведення пожежо-технічних експертиз має ряд особливостей, невластивих основним видам традиційних експертних досліджень.

В залежності від поставлених цілей та завдань в експертизах по пожежах можуть вирішуватись наступні комплекси експертних завдань:

Під час проведення експертної оцінки стану об'єкта, технологічного обладнання та інженерних комунікацій після пожежі експертом-пожежотехніком можуть вирішуватись наступні питання:

1. Для якого режиму горіння властивий характер пошкоджень будівельних конструкцій, що мали місце внаслідок пожежі?
2. Чи піддавався даний предмет впливу вогню, якщо так, то які ознаки на це вказують?
3. Чи є на наданих на експертизу електричних дротах ознаки короткого замикання чи інших проявів аварійних режимів електричної природи? Якщо так, то чи було коротке замикання первинним або вторинним?
4. Чи виникло оплавлення електрокабелів під дією короткого замикання? Якщо так, то чи могло коротке замикання стати причиною загоряння електроізоляції?
5. Чи можливе виникнення і розвиток пожежі в результаті порушення роботи технологічного обладнання?

У ході експертного визначення місць найбільшого теплового впливу в зоні горіння можуть вирішуватись наступні питання:

1. Чим пояснюється найбільше вигорання горючих матеріалів і пошкодження конструктивних елементів будівлі (споруди) в даному місці?
2. Горіння яких речовин могли спричинити наявні пошкодження (руйнування)?
3. Яка максимальна температура горіння (певного) матеріалу?
4. В якому місці приміщення було найбільш інтенсивне горіння?

У разі необхідності встановлення місця (осередку) й часу виникнення пожежі перед експертом можуть бути поставлені наступні питання:

1. Яке місце та час виникнення горіння?

2. Що почало горіти раніше?
3. Скільки часу тривала пожежа?
4. Протягом якого часу могла розвиватись пожежа до її виявлення?
5. Чи можливе виникнення горіння чи тління в певному місці за певних умов (зазначаються в залежності від конкретної ситуації) ?
6. Протягом якого часу може статися повне загоряння певного об'єкта (вказується якого саме) за умови відсутності ЛЗР?
7. Який приблизно час міг пройти з моменту загоряння (тління, прихованого горіння) до появи відкритого вогню?
8. За який час відбувається повне знищення вогнем матеріалів в кількості (зазначається об'єм - м³) ?
9. Якою була тривалість горіння до виявлення пожежі, виходячи з обстановки на момент виявлення?
10. Якою була тривалість пожежі, виходячи з наявних пошкоджень матеріалів і конструкцій об'єкта?
11. Скільки осередків пожежі існувало в даному випадку. Якщо декілька, то чи немає між ними зв'язку?

При дослідженнях пов'язаних з визначенням джерел запалювання та їх характеристик у переважній більшості ставляться експертам наступні питання:

1. Чи утворюються іскри у результаті механічної взаємодії (тертя, удару) предметів (конкретизуються), якщо так, то чи могло це спричинити виникнення пожежі?
2. Чи могла виникнути пожежа внаслідок несправності електропроводки?
3. Чи могла виникнути пожежа від постійного джерела вогню. Якщо так, то що сприяло її розповсюдженню?
4. Яке джерело запалювання могло спричинити горіння?
5. Чи можуть сірники, як джерело запалювання, спричинити до горіння дивану за умови відсутності чи наявності нафтопродуктів? Який час може пройти у цих випадках від моменту появи полум'я сірників до загоряння дивану?
6. Чи здатні до самозаймання певні (вказуються конкретно які) речовини або об'єкти при конкретних умовах?
7. Чи може дане джерело тепла привести до займання?
8. Чи займається дана речовина при конкретних умовах?
9. Чи могла несправність технічного засобу бути причиною пожежі?

При дослідженнях пов'язаних з визначенням пожежонебезпечних властивостей речовин і матеріалів можливе вирішення наступних питань:

1. Чи є на представлених на дослідження об'єктах легкозаймисті або горючі речовини ? Якщо так, то до якої групи горючості вони відносяться ?
2. Які саме матеріали горіли, якщо полум'я (дим) був характерного Кольору ?
3. Яка температура займання (самозаймання) речовин і матеріалів, які знаходилися в осередку пожежі?

4. Яка температура спалаху легкозаймистої (горючої) рідини, що знаходилася в приміщенні?
5. Чи містять надані предмети залишки нафтопродуктів або інших ЛВР?
6. До якого типу відноситься надана на експертизу речовина?
7. Яка кількість певної речовини необхідна для виникнення вибухонебезпечної суміші?
8. Що сприяло миттєвому розповсюдженню горіння?
9. Яка безпосередня причина виникнення пожежі на даному об'єкті, виходячи з наведених обставин справи?
10. Чи є ознаки, які свідчать про займання горючих матеріалів від стороннього джерела?

У разі виникнення необхідності з'ясування обставин щодо можливості виникнення горіння наявних в осередку пожежі речовин та матеріалів, з огляду на потужність можливих джерел запалювання, виносяться на розгляд експертів-пожежотехніків наступні питання:

1. Чи могло відбутися займання конкретних речовин та матеріалів внаслідок тривалого впливу на них температури від даного джерела запалювання (полум'я, сірника, свічки, паяльної лампи; іскри з вихлопної труби; краплі розплавленого металу тощо)?
2. Яка природа вибуху, що стався..... ?
3. Що було первинним, пожежа чи вибух?
4. Чи можливе запалення (вибух) пароповітряної суміші в від джерела горіння, що знаходилося....?

Для встановлення умов та особливостей, які сприяли чи перешкождали виникненню й розвитку пожежі можливе вирішення наступних питань:

1. За яких причин та умов виникло горіння?
2. Чи сталася пожежа внаслідок підпалу?

При необхідності експертного дослідження умов та обставин загибелі людей і тварин можливе вирішення наступного кола питань:

1. Дії якої температура було піддано тіло загиблого в момент його знаходження..... під час вибуху та пожежі?
2. Які речовини виділялись під час плавлення та загорання електропроводів?
3. Залишками якого матеріалу є надані продукти згорання?

Для встановлення механізму виникнення горіння вирішується питання:

1. Чи був здійснений підпал вищевказаного будинку шляхом підпалювання речей в місцях, як це вказано в плані схеми акта про пожежу ?

При визначенні технічної чи іншої причини виникнення пожежі:

1. Яка причина виникнення пожежі в певному місці (вказується приміщення, конкретна кімната, автомобіль або його частина та інше) ?

При необхідності встановлення наявності фактів порушення правил пожежної безпеки можуть вирішуватись наступні питання:

1. Чи були припущені порушення технічних умов під час монтажу електропроводки, освітлювальних і силових мереж, опалювальних приладів, систем вентиляції; якщо були, то які? Чи мають виявлені порушення безпосереднє відношення до причини виникнення пожежі та її поширення?

2. Чи всі заходи пожежної безпеки були дотримані під час виконання певних робіт (вказується конкретний вид робіт), та якщо ні, то які саме?

які заходи не вжиті посадовою особою для попередження пожежі ?

3. Які порушення правил експлуатації електромережі і електроустановок могли бути причиною виникнення пожежі?

4. Які порушення протипожежних вимог державних і відомчих нормативів могли бути причиною виникнення короткого замикання електропроводів?

5. Які порушення гостів, правил та ін. нормативів мали місце на даному об'єкті і коли вони були допущені: при проектуванні, під час монтажу, в процесі експлуатації?

6. Чи правильно експлуатувалося електротехнічне обладнання в протипожежному відношенні?

Під час проведення експертних досліджень спрямованих на встановлення невідповідностей протипожежного стану об'єкту чи діяльності юридичних або фізичних осіб вимогам стандартів, норм і правил пожежної безпеки, виносяться на розгляд експертів наступні питання:

1. Які порушення вимог нормативних документів призвели до виникнення пожежі (сприяло розвитку, перешкоджало гасінню)?

2. Якщо причиною виникнення пожежі в будинку було проведення зварювальних /вогневих/ робіт в квартирі вказаного будинку, то які саме порушення правил протипожежної безпеки були порушені при виконанні вказаних робіт та ким вони допущені?

3. Яким був протипожежний стан об'єкта, чи малися порушення протипожежних вимог, зокрема при влаштуванні засобів пожежогасіння й пожежної сигналізації, а коли так, то чи не могли вони стати джерелом виникнення пожежі та сприяти її розвитку ?

4. Чи відповідає забезпечення приміщення первинними засобами пожежогасіння вимогам протипожежних норм ?

5. Чи відповідає улаштування електропроводки протипожежним вимогам?

6. Які заходи протипожежної безпеки не були дотримані при виконанні даної роботи?

7. Які дії не виконала дана особа для попередження (відвернення) пожежі?

8. Чи є причинний зв'язок між допущеними порушеннями пожежної безпеки та виникненням пожежі?

Перелік матеріалів, які необхідно направляти до експертного НДЕКЦ органами слідства для якісного та оперативного проведення пожежотехнічної експертизи:

1. Постанова про призначення пожежно-технічної експертизи або відношення на проведення пожежно-технічного дослідження;

2. Матеріали кримінального провадження:

- акт про пожежу;
 - протокол огляду місця події (з необхідними додатками - план-схеми, фото-відео матеріали тощо);
 - висновок працівників пожежної охорони про причину пожежі;
 - по можливості технічні висновки по факту пожежі відповідних фахівців (спеціалісти-електрики, хіміки, технологи тощо);
 - протоколи допитів свідків, потерпілих та інше;
 - процесуально оформлені матеріали про допожежну (технічна характеристика будівлі, детальна речова обстановка з схемою розміщення речей до пожежі, розміщення електромережі та систем протипожежного захисту, стан запорів і т. ін.) та пожежну обстановку (показання пожежних, свідків про особливості горіння (колір диму, можливі вибухи під час пожежі тощо), внесені зміни в обстановку та ін.) на місці події;
 - протоколи замірів опору ізоляції силової та освітлювальної електромережі, контурів заземлення, блискавкозахисту;
 - схеми, плани, фотознімки, які мають відношення до місця події.;
 - речові докази, які підлягають дослідженню: предмети і матеріали зі слідами горючої рідини або які можуть використовуватись як засоби підпалу; технічні засоби підпалу; прилади нагрівальні, опалювальні; електрообладнання, електропроводка; зразки матеріалів зі слідами теплової дії, які вилучаються з різних ділянок тощо;
3. Інші документи, які мають відношення до об'єкта пожежі (технічна документація, електричні схеми та інше.

10. ВИБУХОВО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Об'єктами цієї експертизи є боєприпаси, вибухові пристрої в цілому (в тому числі саморобного виготовлення) та їх комплектуючі частини, піротехнічні засоби, засоби ініціювання (запалювання й підриву), електричні, механічні схеми і прилади (пристосування), призначені для проведення ініціюючого імпульсу, вибухові речовини і суміші (в тому числі саморобного виготовлення), хімічні реактиви, з яких виготовляються вибухові речовини і суміші, сліди вибуху на предметах навколишнього оточення, первинні та вторинні осколки, пошкоджені вибухом об'єкти, а також до об'єктів експертизи належать матеріали справи.

Загальні вимоги до питань, що виносяться на вирішення експертів-вибухотехніків:

Винесені питання повинні бути конкретними, по можливості короткими та не виходити за межі спеціальних пізнань експертів і фахівців. Можливість неоднозначного тлумачення або двозначність питань повинні в обов'язковому порядку бути виключені.

Питання повинні перелічувати у логічній послідовності. Спочатку формулюються ті з них, від яких залежить рішення інших. Перелік питань повинний бути максимально повним, для того, щоб висновок мав вичерпний характер.

Постановка питань, що при сучасному стані науки свідомо не можуть бути вирішені або «механічне» переписування повного списку питань із зразкових матеріалів - неприпустимі.

Слід наголосити, що вищезазначені вимоги щодо порядку винесення питань під час призначення експертиз - стосується всіх видів експертних досліджень.

Під час призначення вибухотехнічних експертиз можуть вирішуватись наступні комплекси досліджень: класифікаційні; діагностичні; ідентифікаційні (ут.ч. встановлення загальної групової приналежності); ситуаційні.

Під час проведення класифікаційних досліджень експертами-вибухотехніками можуть вирішуватись наступні питання:

1. Чи є представлений предмет (сукупність предметів різного роду) боєприпасами або - імітуючим його засобом?

2. Чи є представлений об'єкт засобом для вибуху або спричиненням вибуху?

3. Чи складають представлені на дослідження об'єкти необхідний комплект деталей і частин вибухового пристрою?

4. Чи є представлені на дослідження об'єкти залишками (деталлями або вузлами) вибухового пристрою, якщо так, те якого?

5. Чи відносяться представлені креслення, ескізи, схемами та інші записи до конструкції і технології виготовлення вибухового пристрою, вибухової речовини, засобу спричинення вибуху?

6. Яка маса, форма і розміри вибухового заряду вибухової речовини?

7. Чи використовувалися в складі заряду легкозаймисті речовини пально-мастильні матеріали, нафтопродукти, інертні наповнювачі, осколкові елементи?

8. Чи є представлені обривки папера залишками упаковки промислової вибухової речовини (боєприпасів); якщо так, те якого саме?

9. Які з виявлених на місці події об'єктів могли ш носитися до вибухового пристрою (боєприпасів) або входити в його конструкцію в якості основних, додаткових або допоміжних елементів?

10. Яка конструкція і принцип дії вибухового пристрою?

11. Чи маються серед представлених об'єктів залишки засобу для вибуху (запалення) і спричинення вибуху; якщо так, то якого саме?

12. Чи використовувалися в конструкції вибухового пристрою цвяхи, болти, гайки, мотузка, ізоляційна (липка) стрічка, годинникові механізми, електротехнічні вироби, радіодеталі й інші побутові предмети, фрагменти яких виявлені на місці події; якщо так, те яке їхнє призначення у вибуховому пристрої?

Під час проведення діагностичних досліджень експертами-вибухотехніками можуть вирішуватись такі питання:

1. Яке призначення та галузі застосування встановленої вибухової речовини (пороху, піротехнічної суміші, тощо)?

2. На якому підприємстві і у який період часу виготовлений представлений на дослідження патрон (шашка) промислової вибухової

речовини; що означають наявні на ньому маркувальні позначення; де воно застосовується?

3. Яким способом виготовлений даний вибуховий пристрій промисловим чи саморобним?

4. Яка конструкція і принцип дії представленого вибухового пристрою (боєприпасів)?

5. При яких умовах представлено на дослідження вибуховий пристрій здатний до вибуху?

6. Які найменування, призначення й галузі застосування представлених промислових боєприпасів, піротехнічного виробу; де ці вироби можна викрасти або придбати?

7. Чи маються в конструкції представлених промислових боєприпасів, піротехнічного виробу, сигнального, освітлювального, учбово-імітаційного засобу які-небудь переробки; якщо так, те які саме і яке їхнє призначення?

8. Які засоби спричинення вибуху (запалення) застосовуються в даному вибуховому пристрої (боєприпасах, піротехнічному виробі, учбово-імітаційному засобі і т.д.); яке їхнє найменування, інші характеристики?

9. Промислового чи саморобного виготовлення даний засіб спричинення вибуху (запалення)?

10. Яке призначення й області застосування даного засобу для вибуху, спричинення вибуху (запалення)?

11. Якщо даний об'єкт є кустарним засором вибуху (запалення), то які його конструкція, принцип дії; які вироби використані при його виготовленні?

12. На якому підприємстві і у який період часу виготовлений даний електродетонатор, капсуль-детонатор; що, означають наявні на ньому маркувальні позначення; де вони застосовуються?

13. Чи придатний вибуховий пристрій для проведення вибуху; якщо ні, то чи маються на його деталях і частинах сліди, що вказують на відновлення втрачених властивостей?

14. Які причини дефектного спрацьовування вибухового пристрою?

15. Чи здатна використана у вибуховому пристрої речовина (суміш речовин) до вибухового перетворення?

16. Чи здатний даний засіб вибуху (запалення) викликати вибух даної вибухової речовини; чи придатне дане джерело струму для приведення в дію вибухового пристрою?

17. Чи здатний електричний струм забезпечити спрацьовування вибухового пристрою; чи придатний ударно-спусковий механізм для забезпечення спрацьовування капсуля - запалювання (запала)?

18. У якому стані знаходився вибуховий пристрій перед застосуванням спеціального знешкодження (у транспортному положенні або він був приведений в бойову готовність)?

19. Чи володіла особа, що виготовила вибуховий пристрій (вибухову речовину), спеціальними пізнаннями і навичками у відповідних галузях науки і ремесла; якщо так, то якими саме і у якому обсязі?

20. Чи маються серед представлених на дослідження об'єктів деталі

годинникових механізмів?

21. Чи використовувався в конструкції вибухового пристрою годинниковий механізм і яка його родова приналежність (тип, вид, марка)?;

22. Чи були внесені які-небудь конструктивні зміни в годинниковий механізм і його деталі і які саме?

23. Яку функцію виконував годинниковий механізм у конструкції вибухового пристрою?

24. Якщо годинниковий механізм виконував у вибуховому пристрої функцію сповільнювача, то який час уповільнення міг бути встановлений?

25. Яке призначення й область застосування годинникового механізму?

26. Чи маються в годинниковому механізмі сліди експлуатації до використання його у вибуховому пристрої?

27. Чи мають загальну родову і/або групову приналежність годинниковий механізм, використаний у вибуховому пристрої, і вартовий механізм, представлений на дослідження (виявлений, вилучений)?

Під час проведення ідентифікаційних досліджень та встановлення загальної групової приналежності можуть вирішуватись наступні питання:

1. Чи мають представлені зразки вибухових пристроїв, засобів спричинення вибуху, інших вибухотехнічних виробів загальну родову (групову) приналежність з вибуховим пристроєм, засобом спричинення вибуху, іншими вибухотехнічними виробами, виявленими на місці події (при обшуку, виїмці, тощо)?

2. Чи не складав раніше відрізок що детонує (вогнепровідного) шнура, використаного у вибуховому пристрої, з яким-небудь із представлених зразків що детонує (вогнепровідного) шнура єдине ціле?

3. Чи не складала раніше (до застосування спеціальних засобів знешкодження) єдине ціле, представлені частини електродетонатора?

4. Чи не складала раніше єдине ціле представлені частини тротилової шашки (патронованої вибухової речовини в паперовій обгортці)?

5. Чи не складала раніше єдине ціле представлені на дослідження металеві осколки; якщо так, те які форма і розміри цього предмета?

6. Які з представлених на дослідження уламків фанери ті інші дерев'яні деталі складала раніше єдине ціле, а саме дерев'яну шухляду, тощо; яка їх конструкція і розміри?

7. Чи не складала раніше (до застосування спеціальних засобів знешкодження) представлені матеріали, речовина і деформовані деталі єдине ціле: а саме один вибуховий пристрій?

8. Що використано як упаковку (засобу доставки, камуфляжу) вибухового пристрою; які найменування і призначення даного виробу (побутового пристрою)?

9. Чи відповідає конструкція вибухового (виявленого на місці події, вилученого при обшуку) пристрою представленим кресленням, ескізам, малюнкам, схемам?

10. Чи відповідає малюнок, зображений на даному аркуші паперу, електричній схемі вибухового пристрою, вибухнувшого (виявленого) на місці

події, вилученому при обшуку, тощо?

Під час проведення ситуаційних досліджень можуть розв'язуватись наступні питання:

1. Чи був на місці події застосований вибуховий пристрій або ж відбувся об'ємний вибух газоповітряної (краплинно-повітряної, пиле – повітряний, тощо) суміші?

2. Чи є зафіксовані на місці події руйнування і ушкодження результатом дії вибуху вибухового пристрою встановленої конструкції?

3. Які розміри зони ураження даного вибухового пристрою; га якій відстані від нього малася реальна небезпека для життя і здоров'я людей?

4. Які розміри небезпечної зони розльоту фрагментів вибухового пристрою в даній обстановці на місці події?

5. Де знаходилося і як був розташований вибуховий пристрій у момент вибуху?

6. Чи був вибуховий пристрій підготовлений до вибуху, чи знаходився він в бойовому положенні або відбулося випадкове спрацювання пристрою від необережного поводження з ним певних осіб?

7. Чи міг відбутися мимовільний вибух (спрацювання) даного вибухового пристрою і які дії або умови для цього необхідні?

8. Які дії необхідно зробити для підготовки даної конструкції вибухового пристрою до вибуху?

9. Які дії певної особи привели (могли призвести), до вибуху вибухового пристрою?

10. Чи можна з використанням представлених виробів, матеріалів, інструментів, устаткування, пристосувань виготовити вибуховий пристрій (його окремі деталі і вузли) аналогічно виявленому на місці події або представленому на дослідження?

11. Які вихідні компоненти, апаратура, пристосування, матеріали потрібні для виготовлення даної речовини (суміші) У яких умовах (промислове чи домашнє) можливе виготовлення представленої речовини?

12. Які матеріали й інструменти потрібні для виготовлення даного вибухового пристрою в домашніх умовах?

13. На якій відстані і у якому місці міг знаходитися злочинець, керуючи вибухом по радіолінії?

14. Чи володіла особа, що установила вибуховий пристрій, спеціальними пізнаннями і навичками у вибуховій (підривної) справі; якщо так, то якими саме і у якому обсязі?

ЕКСПЕРТИЗА МАТЕРІАЛІВ, РЕЧОВИН І ВИРОБІВ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА ПРОДУКТІВ ВИБУХУ.

У рамках проведення даного виду експертиз може вирішуватись наступне коло питань:

1. Чи є представлена речовина (суміш речовин, виріб прямокутної форми і т. інш.) вибуховою речовиною?

2. Чи є дана речовина або суміш речовин вибуховою (ініціюючою,

бризантною, металльною, піротехнічною сумішшю)?

3. Чи відноситься дана речовина або суміш речовин до вибухоздатних або легкозаймистих речовин або сумішей?

4. Чи маються на представлених об'єктах продукти вибуху або залишки (мікрочастинки і мікросліди) вибухової речовини; якщо так, то якого саме?

5. Вітчизняного чи іноземного виробництва даний зразок вибухової речовини?

6. Яким способом виготовлені дана вибухова речовина або вибухоздатна суміш - промисловим чи саморобним?

7. Яке найменування (марка) представленої вибухової речовини?

11. КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Вимоги до об'єктів, що направляються на експертизу.

Для дослідження інформації, що міститься на цифрових носіях інформації, експерту надається сам комп'ютерний пристрій, а за потреби системний блок персонального комп'ютера (ноутбук).

Для збереження наданих на дослідження носіїв інформації в робочому стані вони надаються в окремих пакуваннях. Системні блоки персональних комп'ютерів надаються в пакуваннях, що унеможливають доступ до носіїв інформації безпосередньо чи підключення системного блока до мережі живлення.

Увага! При винесенні постанови слідчому необхідно вказати (надати дозвіл) на можливість застосування експертом руйнівних (чи не руйнівних) методів проведення дослідження.

На вирішення комп'ютерно-технічної експертизи можуть бути поставлені наступні питання:

1. Яка конфігурація поданого на дослідження комп'ютера ?

2. Чи міститься на даному носії, інформація з наступними параметрами (зазначити формат, ключові слова, дати створення, зміни, тощо) і у якому вигляді ?

3. Чи містить носій досліджуваного комп'ютера інформацію про певні (зазначити, які саме) дії користувача?

4. Які атрибути (час друку, редагування, створення, видалення тощо) файлів, що містять інформацію стосовно (зазначити зміст)?

5. Чи містить накопичувач інформації досліджуваного комп'ютера певне (зазначити, яке саме – встановлене, не встановлене) програмне забезпечення?

6. Чи можливе вирішення певного (певних дій) завдання за допомогою даного програмного продукту (за умови надання експерту технічної документації розробника даного програмного продукту)?

7. Чи наявна на носіїв інформації електронна поштова переписка (вказати програмне забезпечення)?

8. Встановити зміст журналу дзвінків, телефонної книги, SMS-повідомлень наданого на дослідження мобільного телефону.

9. Встановити історію відвідування мережі Інтернет або Інтернет-сайту

(вказати адресу Інтернет-сайту) за допомогою веб-браузерів.

Вказаний перелік питань не є вичерпним і може бути розширений у залежності від тих завдань, що будуть ставитися перед експертом.

12. ПОРТРЕТНА ЕКСПЕРТИЗА

Предметом судової портретної експертизи є закономірності фізіологічної будови рис зовнішності людини, їх зміни протягом життя та після смерті, використання особливостей зовнішнього вигляду людини для розкриття та розслідування злочинів.

Об'єктом судової портретної експертизи є зовнішній вигляд людини та його різноманітні відображення об'єктивного характеру.

Об'єктами експертизи є:

- фотокартки (спеціальні, документальні, художні тощо);
- цифрові зображення;

кіно - і відеозапис (використовують окремі кадри як статичний матеріал, що несе інформацію про зовнішні ознаки особи).

Завдання судової портретної експертизи можна поділити на три групи: ідентифікаційні, діагностичні та класифікаційні.

Найбільш типовими питаннями при вирішенні ідентифікаційних задач є: - «Чи зображена на представлених фотознімках (зазначаються індивідуалізуючі ознаки фотознімків) одна і та сама особа?». Це питання може бути сформульоване й таким чином: - «Одна чи різні особи зображені на представлених фотознімках?» - «Чи є серед осіб, зображених на груповому фотознімку, особа, фотографія якої представлена?» - «Чи зображена на відеокадрі особа, фотознімок якої наданий (представлений) для порівняння?».

Орієнтовний приклад питань ідентифікації особи по відеозображенням:

1. Чи придатне зображення особи у відео-файлі «000.mp4», яка вдягнена у клітчасту рубашку зеленого кольору у часовому проміжку з 00:00:00 по 00:00:00 для портретної ідентифікації ?

2. Одна чи різні особи зображені на відео-файлі «445.mp4» у часовому проміжку з 00:00:00 по 00:00:00 та у відео-файлі «000.mp4» де зображений громадянин Петров О.О., який було надано в якості порівняльних зразків?

В питаннях ідентифікації особи по відеозображенням повинна міститись наступна інформація:

1. Яка конкретно папка та який конкретний відеофайл підлягає дослідженню (назву файлу) ?

2. Який конкретний період часу (або часова мітка) у відеофайлі підлягає дослідженню ?

3. Вказати прикмети особи, яка підлягає дослідженню та розміщення його в кадрі.

Для вирішення поставлених перед експертизою питань слідчий, що призначив експертизу, повинен представити в розпорядження експерта

відповідні порівняльні матеріали - зразки для порівняння, які повинні бути гарної якості й задовольняти вимогам вірогідності, співставленості й повноти.

Перед призначенням судової портретної експертизи:

- проводити попередній огляд об'єктів із залученням фахівців Експертної служби МВС з метою встановлення наявності даних, що можуть мати доказове значення у кримінальному провадженні, та з метою вирішення питання про доцільність подальшого призначення експертизи;

- **обов'язково** узгоджувати перелік питань за конкретними об'єктами з фахівцями Експертної служби МВС та оптимізувати кількість самих питань. Ставити такі питання, які стосуються безпосередньо об'єктів дослідження у конкретному кримінальному провадженні, виключаючи при цьому питання юридичного характеру та питання, вирішення яких не потребує спеціальних знань та які не відносяться до завдань даного виду досліджень;

- надавати на експертизу виключно об'єкти, які необхідно дослідити, без інших предметів, які не являються об'єктами судової портретної експертизи або не стосуються конкретного дослідження.

13. ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Судова психологічна експертиза встановлює ті особливості психічної діяльності та такі їх прояви в поведінці особи, які мають юридичне значення та певні правові наслідки.

Об'єктами судової психологічної експертизи є психічно здорові особи (підозрювані, обвинувачені, свідки, потерпілі, позивачі, відповідачі: малолітні; неповнолітні; дорослого та похилого віку).

Предметом дослідження судової психологічної експертизи є закономірності та особливості перебігу і структури психологічних процесів, психічної діяльності людини та її проявів, що мають юридичне значення і тягнуть певні правові наслідки.

Основними завданнями судової психологічної експертизи є **визначення:**

- індивідуально-психологічних особливостей особи;
- емоційних реакцій та психічного стану, в якому перебувала особа у певний проміжок часу;
- особливостей комунікативної поведінки осіб, зафіксованих на відеозаписах слідчих дій;
- наявності страждань (моральної шкоди) та орієнтовний розмір грошової компенсації за завдані страждання;
- індивідуально-психологічних особливостей та емоційного стану померлої особи (посмертна психологічна експертиза);
- індивідуально-психологічних особливостей та емоційного стану неповнолітньої особи;
- здатності особи правильно сприймати обставини і давати про них свідчення;
- здатності особи розуміти характер і значення здійснюваних по

відношенню до неї дій і чинити опір.

Зазначений перелік експертних завдань не є вичерпним і може доповнюватись залежно від запиту ініціатора проведення експертного дослідження в межах компетенції судової психологічної експертизи.

Особливості призначення судової психологічної експертизи

Для проведення дослідження орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), надає експерту можливість психологічного обстеження підекспертної особи та матеріали кримінального провадження (цивільної/адміністративної справи).

Для проведення судової психологічної експертизи (враховуючи вік підекспертної особи та питання, поставлені перед експертом) експерту необхідно надати:

- документи, що підтверджують стан психічного здоров'я (висновок психіатричної експертизи та/або довідка);
- медичну документацію;
- особову справу;
- шкільні характеристики і характеристики з місця роботи;
- свідчення співучнів, педагогів, колег, друзів, знайомих, родичів та інших людей, з якими підекспертна особа близько спілкувалася, відеозаписи тощо. У свідченнях рідних та близьких повинні бути відображені особливості її розвитку та поведінки, умов життя, оточення, притаманні їй схильності, захоплення, інтереси;
- за наявності також надаються щоденники, листи, зразки творчості підекспертної особи.

Орган (особа), який (яка) призначив(ла) судову психологічну експертизу (залучив(ла) експерта), має особливу увагу приділити свідченням або відомостям про особливості поведінки підекспертної особи у проблемних ситуаціях (конфлікти, покарання, втрати тощо) та свідченням про особливості її емоційного стану в певних обставинах (безпосередньо у момент подій, у час, що передував подіям, а також після їх завершення).

Психологічне дослідження малолітньої особи проводиться за згодою її законного представника.

Основні напрями судової психологічної експертизи

I. Судова психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей. У завдання експерта входить встановлення індивідуально-психологічних особливостей підекспертної особи за даними експериментального дослідження та аналізу матеріалів кримінального провадження/цивільної або адміністративної справи, а також з'ясування характеру їхнього впливу на її поведінку, що має значення для висновків правового характеру.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Які індивідуально-психологічні особливості має підекспертна особа?
2. Чи має підекспертна особа індивідуально-психологічні особливості, які суттєво вплинули на характер її протиправних дій (зазначається, що саме має значення для органу (особи), який (яка) призначає експертизу (залучає

експерта): підвищена агресивність, схильність до підкорення, жорстокість, нерішучість, соціальні установки, мотиваційна сфера)?

3. Який індивідуально-рольовий статус має підекспертна особа в злочинній групі (лідер, підвладний, ведений тощо) і чи зумовлено це її індивідуально-психологічними властивостями та особливостями соціально-психологічної структури злочинної групи (групи осіб, злочинної організованої групи або злочинної організації)?

II. Судова психологічна експертиза емоційних реакцій та психічних станів. Призначається для встановлення особливостей емоційних проявів та емоційного стану підекспертної особи, та особливості їх впливу на її поведінку в певний проміжок часу, які мають значення для висновків правового характеру. В цей напрям судової психологічної експертизи також входить дослідження наявності/відсутності фізіологічного афекту та впливу інших сильних емоційних станів на здатність особи повною мірою розуміти зміст своїх дій та керувати ними.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи перебувала підекспертна особа на момент вчинення протиправних дій в емоційному стані (і в якому саме (сильний страх, гнів, ейфорія тощо)), що суттєво вплинув на її свідомість і поведінку (або згідно з матеріалами справи/провадження – на діяльність, виконання професійних обов'язків)?

2. Чи перебувала підекспертна особа на момент скоєння протиправних дій у такому психічному стані (фізіологічний афект, стрес, фрустрація тощо), який міг суттєво знизити можливість повною мірою розуміти характер власних дій (або бездіяльності) та керувати ними?

III. Судова психологічна експертиза комунікативної поведінки осіб, зафіксованих на відеозаписах слідчих дій. Дослідження індивідуальної специфіки та закономірностей комунікативної діяльності (спілкування) особи/осіб у ході слідчої дії на основі психологічного вивчення матеріалів відеозапису, аудіофіксації та протокольних записів, які мають значення для висновків правового характеру. Наприклад: визначення самотійності (несамотійності) поведінки особи у ситуації слідчої дії; визначення наявності або відсутності ознак психологічного впливу на цю особу з боку інших учасників слідчої дії.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Які психологічні особливості має процес відтворення особою обстановки та обставин подій (за матеріалами відеозапису слідчих дій, проведених за участю цієї особи)?

2. Якою є психологічна характеристика комунікативної діяльності особи (прізвище, ім'я та по батькові) у процесі відтворення нею подій (вказати, яких саме) під час проведення (вказати дату) за її участю слідчої дії (за матеріалами відеозапису зазначеної слідчої дії)?

3. Чи наявні в поведінці особи психологічні особливості, властиві для самотійного (несамотійного) відтворення нею певних подій, під час проведення за її участю відповідної слідчої дії?

4. Чи є у відеозаписі відтворення обстановки та обставин подій (дата проведення) за участю особи (прізвище, ім'я та по батькові) ознаки здійснення на неї психологічного впливу з боку осіб, які брали участь у проведенні цієї слідчої дії?

IV. Судова психологічна експертиза у справах/провадженнях щодо заподіяння страждань (моральної шкоди) та відшкодування моральної шкоди.

У завдання психолога-експерта входить визначення психотравматичних обставин досліджуваної події, їхній вплив на підекспертну особу, наявність у неї психотравматизації та посттравматичних психічних змін в індивідуально-психологічних проявах, в емоційному стані, та встановлення можливого розміру грошової компенсації за завданні страждання.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи наявні у підекспертної особи зміни в емоційному стані, індивідуально-психологічних проявах, які перешкоджають повноцінному соціальному функціонуванню та психологічному благополуччю і виникли внаслідок впливу певних обставин (зазначити обставини: безпідставне обвинувачення, незаконне позбавлення волі, наклеп, образа, заподіяння шкоди її громадським інтересам тощо)?

2. Чи є ситуація, що досліджується у справі, психотравмуючою для особи (прізвище, ім'я та по батькові)? Якщо ситуація є психотравмуючою, то чи завдано особі (прізвище, ім'я та по батькові) страждань (моральної шкоди)?

3. Чи завдані особі (прізвище, ім'я та по батькові) страждання (моральна шкода), які знаходяться у причинно-наслідковому зв'язку із ситуацією (зазначаються умови ситуації), що досліджується? Якщо особі (прізвище, ім'я та по батькові) завдано страждань (моральної шкоди), який може бути встановлено розмір грошової компенсації за завданні страждання (моральну шкоду)?

V. Посмертна судова психологічна експертиза – проводиться з метою визначення особливостей психічного стану підекспертної особи в період, що передував загибелі, що мають значення для висновків правового характеру.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. У якому емоційному стані перебувала підекспертна особа в період, який передував її загибелі?

2. Чи виник емоційний стан підекспертної особи в період, який передував її загибелі, унаслідок дій певної особи (зазначити: насильство, дії, які кваліфікуються як погрози, жорстоке ставлення чи систематичне приниження людської гідності тощо)?

3. Чи є суперечність між психічним станом підекспертної особи, який передував загибелі, та суїцидальними тенденціями, що вказувало б на психологічні ознаки неприродності акту самогубства?

VI. Судова психологічна експертиза неповнолітніх. У завдання експерта-психолога входить діагностика вікових особливостей неповнолітніх для визначення індивідуально-психологічних характеристик

або відставання в психічному розвитку, не пов'язаного з психічним розладом, здатності повною мірою розуміти зміст своїх дій та керувати ними, надавати свідчення.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи здатна підекспертна особа з урахуванням рівня її розумового розвитку та індивідуально-психологічних особливостей розуміти характер і фактичний зміст власних дій, керувати ними та передбачати їх наслідки?

2. Чи має підекспертна особа відхилення у психічному розвитку, які не є проявами психічного захворювання (інфантилізм, педагогічна запущеність, занедбаність тощо)? Якщо має, то якими є ознаки цих відхилень?

3. Які індивідуально-психологічні, зокрема, емоційно-вольові особливості характерні для підекспертної особи?

4. Чи наявна у підекспертної особи підвищена наявність? Якщо так, то яким чином це може вплинути на її дії у конкретній кримінальній ситуації чи здатність давати свідчення?

5. Чи наявна у підекспертної особи схильність до фантазування? Якщо так, то яким чином це може вплинути на здатність давати свідчення?

VII. Судова психологічна експертиза здатності правильно сприймати обставини і давати про них свідчення – призначається для визначення психічного стану підекспертної особи та її індивідуально-психологічних особливостей, коли виникає сумнів у її здатності правильно сприймати і відтворювати інформацію, що має значення для висновків правового характеру.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи здатна підекспертна особа з урахуванням її емоційного стану, індивідуально-психологічних особливостей та рівня розумового розвитку правильно сприймати обставини і давати про них відповідні свідчення?

2. Чи вплинули (і як саме) індивідуальні властивості психічних процесів підекспертної особи (зазначити, залежно від того, що має значення у справі: пам'ять, увага, сприймання, мислення, особливості емоційних реакцій) на сприйняття нею особливостей та змісту ситуації (зазначити наявні ознаки ситуації, що досліджується), на їх відтворення у свідченнях?

VIII. Судова психологічна експертиза здатності особи розуміти характер і значення здійснюваних по відношенню до неї дій і чинити опір – призначається для визначення психічного стану підекспертної особи, який може бути психологічною підставою для безпорадного стану.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Чи здатна підекспертна особа, виходячи з рівня її розумового розвитку, індивідуально-психологічних особливостей та емоційного стану, правильно розуміти характер і значення скоюваних з нею дій та чинити опір?

Даний перелік питань не є вичерпним. Доцільно до призначення експертизи звернутись за консультацією до судового експерта.

14. ФОТОТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Предметом судової фототехнічної експертизи є фактичні дані, що стосуються справи і пов'язані з зафіксованою на фотознімках та у відеозаписах інформацією, технікою та технологією їх виготовлення.

Об'єктами судової фототехнічної експертизи є фотознімки (як цифрові, так і аналогові) та кадри відеозображень, технічні засоби, які застосовувалися для їх виготовлення.

Об'єктами експертизи є:

- фотокартки (спеціальні, документальні, художні тощо);
- типографські та інші репродукції, у тому числі виготовлені за допомогою сканувальних пристроїв;
- цифрові зображення (оригінали та копії);
- відеозаписи (використовують окремі кадри як статичний матеріал, оригінали та копії).

Метою призначення судової фототехнічної експертизи є:

- установлення державного реєстраційного номерного знака транспортного засобу, що зафіксований на фотознімках (цифрових, аналогових) та у відеозаписах (кадрах відеозаписів);
- установлення марки, моделі транспортного засобу, що зафіксований на фотознімках (цифрових, аналогових) та у відеозаписах (кадрах відеозаписів);
- установлення пристрою, з використанням якого було створено цифровий фотознімок;
- порівняння між собою зображених об'єктів (будь-яких об'єктів);
- визначення зросту зафіксованих осіб на цифрових та аналогових фотознімках, а також у відеозаписах;
- визначення розмірів зафіксованих об'єктів;
- установлення ознак монтажу на цифрових та аналогових фотознімках;
- покращення якості зображення в цілому та конкретно зафіксованих об'єктів на фотознімках (цифрових) та у відеозаписах (кадрах відеозаписів);

Більш детальна інформація щодо можливості дослідження певних об'єктів визначається залежно від об'єктів.

Орієнтовний перелік питань які вирішує фототехнічна експертиза:

1. Чи можливо покращити якість зображення невідомої особи, яка зафіксована у відеозаписі «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30? Якщо так, то виконати збільшення зображення цієї особи з подальшим записом на оптичний диск.

2. Якого зросту особи в капюшонах, зображені у відеозаписах: «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30, «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30, якщо зріст зображеної особи (статиста) у відеозаписах з назвами: «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30, «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30 становить 173,5 см?

3. Який розмір взуття осіб у капюшонах, що зображені у відеозаписах: «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30, «___» у проміжку часу з

01:54:13 до 01:54:30, якщо розмір зображених плиток у відеозаписі «___» становить: плитка № 1 – 498×273 мм, плитка № 2 – 493×295мм?

4. Чи тотожна модель зображеного в наданому на дослідження відеозаписі «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30 транспортного засобу світлого кольору з темним дахом, який рухається в ближньому до точки зйомки ряді проїжджої частини, марці та моделі зображеного автомобіля Honda CR-V з формою кузова 2007–2012 років випуску, що зафіксований у графічному файлі: «Honda.PNG»?

5. Яким є державний реєстраційний номерний знак зображеного в наданому на дослідження відеозаписі «___» у проміжку часу з 01:54:13 до 01:54:30 транспортного засобу світлого кольору з темним дахом, який рухається в ближньому до точки зйомки ряді проїжджої частини?

6. Чи є зображення предмета (зазначається будь який об'єкт, щодо якого потрібно провести дослідження), який був направлений з листом від 11.11.2018 № 11/1-11 вих-11 одним і тим самим зображенням (зазначається будь який об'єкт, щодо якого потрібно провести дослідження) на чотирьох детальних фотознімках, що містяться на диску для лазерних систем зчитування, що упакований у пакет № 000000?

7. Чи є ідентичними між собою графічні зображення (підписів/ печаток) у файлі: «___» та у файлі: «___»?;

8. Чи можливо покращити якість зображення державного реєстраційного номерного знака транспортного засобу та самого транспортного засобу, який зафіксовано у файлі: «___» у проміжку часу з 09:43:56 до 09:55:56? Якщо так, виконати збільшення зображення державного реєстраційного номерного знака транспортного засобу та самого транспортного засобу з подальшим записом на оптичний носій?».

9. Чи можливо встановити характерні ознаки транспортного засобу червоного кольору, який зафіксовано у файлі: «___» у проміжку часу з 09:43:56 до 09:55:56 для подальшої його ідентифікації? Якщо так, то чи є зображений транспортний засіб тим транспортним засобом, що зображений у файлах: «___», «___», «___»?

10. Чи можливо покращити зображення відеозапису файлу «2.avi», де зафіксовано подію від 27.08.2016, який міститься на CD-R диску, що вилучений 11.10.2018, а саме в період часу з 23 год. 32 хв. 32 сек. до 23 год. 34 хв. 48 сек.? Якщо так, то чи можливо виконати кольорові зображення осіб-учасників конфлікту, зокрема їх облич та предметів, які вони тримають у руках (частин предметів), що містяться в цьому відеозаписі в указаній період часу, з подальшим записом на оптичний носій?

11. Чи створено надані на дослідження файли з назвами «___», «___», «___», «___» цифровими фотокамерами «Canon», наданими на дослідження? Якщо так, то якою з них і який файл?»

12. Чи одне й те саме зображення місцевості зафіксовано у файлі «___» та у файлах «___» і «___», наданих на дослідження?

13. Чи містять надані на дослідження фотознімки: «___», «___» ознаки монтажу?

Перед призначенням судової фототехнічної експертизи рекомендується:

– провести попередній огляд об'єктів із залученням фахівців Експертної служби МВС з метою встановлення наявності даних, що можуть мати доказове значення у кримінальному провадженні, та вирішення питання про доцільність подальшого призначення експертизи;

– **обов'язково** узгодити перелік питань за конкретними об'єктами з фахівцями Експертної служби МВС та оптимізувати кількість самих питань. Необхідно ставити питання, які стосуються безпосередньо об'єктів дослідження в конкретному кримінальному провадженні, виключаючи при цьому питання юридичного характеру й такі, вирішення яких не потребує спеціальних знань та які не відносяться до завдань цього виду досліджень;

надавати на експертизу виключно об'єкти, які необхідно дослідити, без інших предметів, які не стосуються конкретного дослідження.

15. ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА

Товарознавча експертиза — це експертиза: машини, обладнання, сировини та товарів народного споживання. Подібні дослідження призначають в процесі розслідування кримінальних справ та судових розглядів, пов'язаних із розкраданнями, підробками товарів та іншими злочинами.

До числа об'єктів дослідження у сфері товарознавчої експертизи належать обладнання (станки, машини та механізми), сировина (зернові культури, продукти нафтопереробної галузі, продукти металообробної галузі) та товари народного споживання (засоби зв'язку, побутова техніка, одяг, взуття та галантерея, вироби з дорогоцінних та напідорогоцінних металів та інші непродовольчі товари). Об'єктами експертизи цього виду можуть бути й інші товари.

Основними завданнями товарознавчої експертизи є:

- визначення вартості товарної продукції різних категорій;
- визначення належності товарів до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері;
- визначення характеристик об'єктів дослідження відповідно до вимог Українського класифікатора товарів зовнішньої економічної діяльності;
- визначення змін показників якості товарної продукції;
- установлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

1. Яка ринкова вартість об'єктів дослідження станом на певну дату?
2. Яке найменування та призначення товарів?
3. Які технічні характеристики об'єктів дослідження?
4. Які характеристики об'єктів дослідження відповідно до вимог Українського класифікатора товарів зовнішньої економічної діяльності?
5. Чи має даний виріб дефекти? Якщо так, то які саме?

16. АВТОТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА

Останнім часом в ході досудового розслідування у кримінальних провадженнях все частіше виникає необхідність призначення судової автотоварознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу». З метою результативної співпраці пропонуємо, під час призначення судової автотоварознавчої експертизи користуватися в практичній діяльності даним інформаційним листом.

До числа основних завдань автотоварознавчої експертизи належить визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів (далі – КТЗ) та сільськогосподарської техніки (техніка, обладнана силовим агрегатом та самохідним шасі, зокрема трактори, комбайни тощо, далі – СГТ), їх складових, а також розміру вартості матеріальних збитків, заподіяних власнику або володільцю колісних транспортних засобів, їх складових унаслідок пошкодження останнього.

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань:

1. Яка середня ринкова ціна КТЗ/СГТ (зазначається його марка, модель, рік випуску та реєстраційний номер) на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається його вартість)?

2. Яка ринкова вартість КТЗ/СГТ (зазначаються його марка, модель та реєстраційний номер) на дату оцінки (зазначається дата, на яку визначається його вартість)?

3. Яка вартість КТЗ/СГТ (зазначаються марка, модель, ідентифікаційний номер), його складових, що ввозяться на митну територію України, на дату оцінки (зазначається дата, на яку визначається його вартість)?

4. Яка ліквідаційна вартість КТЗ/СГТ (зазначаються його марка, модель і реєстраційний або ідентифікаційний номер) на дату оцінки (зазначається дата, на яку оцінюється його вартість)?

5. Яка вартість відновлювального ремонту КТЗ/СГТ (зазначається його марка, модель, рік випуску та реєстраційний номер) станом на момент проведення експертизи?

6. Яка вартість матеріального збитку, завданого власнику КТЗ (зазначаються прізвище, ім'я та по батькові власника, марка, модель КТЗ, його реєстраційний номер) унаслідок (зазначається подія, що призвела до матеріального збитку) на дату оцінки (зазначається дата, на яку визначається вартість)?

7. Яка дата виготовлення даного КТЗ (його складової)?

8. Який робочий об'єм двигуна КТЗ (зазначаються його марка, модель, рік випуску, ідентифікаційний номер та реєстраційний номер)?

9. Яким характеристикам (у тому числі типу) відповідає КТЗ згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності?

Вимоги: на дослідження експерту надаються КТЗ/СГТ та документація, що стосується його реєстрації, а також документи, у яких зафіксовані інші вихідні дані, необхідні для вирішення поставлених запитань.

У разі потреби виклик зацікавлених осіб на технічний огляд КТЗ/СГТ здійснюється замовником експертизи із зазначенням дати, місця та часу проведення огляду (після їх узгодження з експертом). Орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), повинен(на) забезпечити доставлення (приїзд) експерта, можливість огляду КТЗ/СГТ та належні безпечні умови (освітлення, вільний доступ, можливість огляду КТЗ/СГТ з різних боків тощо).

Надані на дослідження складові КТЗ/СГТ повинні бути відповідним чином упаковані та опечатані, щоб виключити можливість їхнього пошкодження. Використання рулонної «стретч-плівки» та липкої стрічки типу «скотч» при упакуванні і закріпленні паперових бирок з пояснювальними написами **не допускається**.

Необхідні вихідні дані та документація при вирішенні окремих запитань автотоварознавчої експертизи

Для визначення ринкової вартості **акумуляторної батареї (АКБ)** експерту необхідно:

- надати гарантійний талон на АКБ, який містить серійний (заводський) номер батареї або дату виготовлення;

- вказати інформація про марку, модель, ємність АКБ, її пусковий струм та стан (справний, несправний, працездатний, тощо), марку і модель автомобіля, на якому використовувалася батарея та його середньомісячний або середньорічний пробіг (*для АКБ, які використовувалися на вантажних КТЗ вказується їх вантажопідйомність*).

У разі відсутності гарантійного талону, вказується марка, модель, ємність АКБ, її пусковий струм, дата виготовлення та дата придбання АКБ, її стан (справний, несправний, працездатний, тощо), марка, модель, середньомісячний або середньорічний пробіг автомобіля, на якому використовувалася батарея (*для АКБ, які використовувалися на вантажних КТЗ вказується їх вантажопідйомність*).

Приклад: Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) акумуляторної батареї Forse 6СТ 60Ah 600A 12V, у технічно-справному стані, виготовленої 01.11.2018, придбаної новою 01.12.2018, яка використовувалася на автомобілі ВАЗ-2102 із середньорічним пробігом 10000 км?

Для визначення ринкової вартості **пневматичної шини** експерту необхідно:

- у разі наявності складової КТЗ, тобто надані експерту для огляду, вказати марку, модель пневматичної шини та дату, на яку визначається її вартість;

- у разі відсутності складової КТЗ – вказати марку, модель, розмір, термін експлуатації, фактичний стан на момент вчинення злочину (тобто пошкоджена, непошкоджена, порізи наявні чи ні), залишкову висоту малюнку протектора, що зазначається в міліметрах (мм), дату її випуску або придбання новою та дату, на яку визначається її вартість;

Приклади:

- у разі наявності складової КТЗ

Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) пневматичної шини (марка, модель, розмір)?

- у разі відсутності складової КТЗ

Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) не представленої на дослідження автомобільної пневматичної шини ROSAVA БЦ-20, розміром 175/70 R13, виготовлена 01.01.2019 (або придбана новою в квітні 2019 року), на момент викрадення без пошкоджень та порізів, залишкова висота малюнку протектора 5 мм?

Для визначення ринкової вартості **складових частин до КТЗ** експерту необхідно вказати виробника складової, її назву, за наявності каталожний номер складової, фактичний технічний стан (справна, несправна, тощо), термін експлуатації, та дата оцінки на яку визначається її вартість;

Приклад:

Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) бокового лівого дзеркала заднього до автомобіля ВАЗ-2109 виробництва АвтоВАЗ Тольяті, каталожний номер 21093-8201004, яке використовувалось з моменту придбання автомобіля новим в 2001 році (або дату придбання складової новою) на момент викрадення перебувало в технічно справному стані без ушкоджень?

Для визначення вартості **колісного транспортного засобу (КТЗ):**

- надається до огляду КТЗ з оригіналами реєстраційних документів або їх копіями;

- у разі відсутності КТЗ (без огляду КТЗ експертом) вказується марка, модель КТЗ, рік випуску, реєстраційний номер, його фактичний технічний стан, зокрема стан лакофарбового покриття, наявність корозійних руйнувань, стан обшивок салону та оббивок сидінь, дані щодо раніше проведених ремонтно-відновлювальних робіт, стан скла а також покази лічильника одометра, та надаються для ознайомлення якісні та відповідним чином завірені копії документів, що стосуються реєстрації (свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, технічний паспорт, реєстраційна або облікова картка транспортного засобу). У разі відсутності даних про фактичний технічний стан КТЗ і покази лічильника одометра на дату оцінки, можливо вирішення запитання лише стосовно **середньої ринкової ціни** досліджуваного КТЗ.

Приклади:

Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) автомобіля Toyota Rav 4, 2016 року випуску, реєстраційний номер АА0001АА? або яка середня ринкова ціна станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) автомобіля Toyota Rav 4, 2016 року випуску, реєстраційний номер АА0001АА?

Для визначення **вартості матеріального збитку, завданого власнику КТЗ** внаслідок ДТП, навмисного пошкодження тощо, експерт проводить огляд транспортного засобу з метою встановлення фактичного технічного стану КТЗ та визначення обсягу отриманих пошкоджень. Також, можливий варіант

визначення матеріального збитку завданого власнику КТЗ без проведення його огляду, але при надані замовником експертизи даних необхідних для визначення ринкової вартості (зазначених вище), даних про всі пошкоджені складові із зазначенням виду пошкоджень (детальний опис пошкодженої ділянки складової із зазначенням розміру пошкодження) та необхідних операцій по їх усуненню (ремонт, заміна, фарбування), а також надаються попередні акти огляду КТЗ складені фахівцями страхових компаній, експертами, оцінювачами, фахівцями спеціалізованих СТО, акти виконаних робіт, калькуляції вартості відновлювальних ремонтів складених фахівцями спеціалізованих СТО тощо.

Приклад:

1. Яка ринкова вартість станом на дату оцінки (вказується дата, на яку визначається вартість) автомобіля Toyota Rav 4, 2016 року випуску, реєстраційний номер AA0001AA?

2. Яка вартість відновлювального ремонту автомобіля Toyota Rav 4, 2016 року випуску, реєстраційний номер AA0001AA, станом на момент проведення експертизи?

3. Яка вартість матеріального збитку, завдана Іванову І. І. власнику автомобіля Toyota Rav 4, 2016 року випуску, реєстраційний номер AA0001AA, пошкодженого внаслідок ДТП (зазначається подія, що призвела до матеріального збитку) станом на момент ДТП?

17. БУДІВЕЛЬНО-ТЕХНІЧНА, ЗЕМЕЛЬНО-ТЕХНІЧНА, ОЦІНОЧНО-БУДІВЕЛЬНА, ОЦІНОЧНО-ЗЕМЕЛЬНА ЕКСПЕРТИЗИ

Орієнтовний перелік вирішуваних будівельно-технічної експертизи питань:

1. Чи відповідає розроблена проектно-кошторисна документація вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНИП тощо)? Якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?

2. Чи відповідають виконані будівельні роботи проектній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

3. Чи відповідають об'єкти (будівлі, споруди тощо) проектно-технічній документації на їх будівництво (ремонт, реконструкцію) та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (містобудівним, протипожежним, санітарно-гігієнічним тощо)? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

4. Чи відповідають виконані будівельні роботи (або окремі елементи об'єктів нерухомого майна, конструкції, виробу, матеріали тощо) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНИП, стандартам, технічним умовам тощо)? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

5. Який перелік та об'єми фактично виконаних будівельних робіт з будівництва (ремонт, реконструкції)?

6. Чи відповідають обсяги та вартість фактично виконаних робіт з будівництва (ремонт, реконструкції) об'єктів обсягам та вартості, визначеним проектно-кошторисною або звітною документацією?

7. Чи відповідає звітна документація (форми КБ-2в, КБ-3 тощо) з будівництва (ремонт, реконструкції) за порядком складання і наведеними розрахунками вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва? Якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?

8. До якого виду робіт (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт тощо) належать фактично виконані будівельні роботи на об'єкті?

9. Чи є об'єкт (результат виконання робіт) нерухомим майном?

10. Який ступінь будівельної готовності незавершеного будівництвом об'єкта?

11. Яка група капітальності (категорія складності, ступінь вогнестійкості) об'єкта?

12. Який технічний стан (ступінь фізичного зношення) об'єкта нерухомого майна (будівлі, споруди тощо)?

13. Чи є об'єкт нерухомого майна (будівля, споруда) аварійним?

14. Які пошкодження об'єкта (будівлі, квартири, приміщення, оздоблення тощо) виникли внаслідок залиття, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту на підроблюваних територіях тощо?

15. Яка технічна причина пошкоджень та руйнувань об'єкта нерухомого майна (елементів, конструкцій, інженерних мереж тощо)?

16. Яка вартість ремонтно-будівельних робіт (розмір завданої матеріальної шкоди), проведення яких необхідне для усунення пошкоджень унаслідок залиття, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту на підроблюваних територіях тощо?

17. Яке функціональне призначення приміщень? Чи належать приміщення будинку до нежитлових (допоміжних)?

18. Чи є технічна можливість відповідно до вимог нормативно-правових актів у галузі будівництва розділити (виділити частку) об'єкт нерухомого майна відповідно до часток співвласників (вказати частки)?

19. Які варіанти розподілу (виділення частки) об'єкта нерухомого майна можливо визначити відповідно до часток співвласників (вказати частки) та вимог нормативно-правових актів?

Орієнтовний перелік вирішуваних питань земельно-технічної експертизи:

1. Який фактичний порядок користування земельною ділянкою? Яка конфігурація, проміри та площа земельної ділянки, що перебуває у користуванні співвласника (співвласників)?

2. Чи відповідає фактичне розташування будівель, споруд та інших об'єктів відносно меж земельних ділянок технічній документації?

3. Чи є порушення меж (або накладання) земельних ділянок відповідно до правовстановлювальних документів та документації із землеустрою на ці земельні ділянки?

4. Чи є технічна можливість відповідно до вимог нормативно-правових актів розділити земельну ділянку (встановити порядок її користування) відповідно до часток співвласників (зазначити частки)?

5. Які варіанти розподілу земельної ділянки (порядку її користування) можливі відповідно до часток співвласників (зазначити частки) та вимог нормативно-правових актів?

6. Які варіанти технічно можливі для влаштування проїзду (проходу) на земельну ділянку?

7. Чи є технічна можливість встановлення земельного сервіту на ділянці? Якщо так, то надати варіанти встановлення земельного сервіту.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань оціночно-будівельної експертизи:

1. Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, залишкова, ліквідаційна, вартість ліквідації, спеціальна, інвестиційна тощо) об'єкта нерухомого майна (зазначити об'єкт: будівля, приміщення, квартира, споруда тощо)?

2. Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, залишкова, ліквідаційна, вартість ліквідації, спеціальна, інвестиційна тощо) частки (зазначити частку: -1/2, -1/4 тощо) об'єкта нерухомого майна (зазначити об'єкт: будівля, приміщення, квартира, споруда тощо)?

3. Чи відповідає виконана оцінка нерухомого майна (зазначити об'єкт) вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам?

Орієнтовний перелік вирішуваних питань оціночно-земельної експертизи:

1. Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, ліквідаційна, спеціальна, інвестиційна тощо) земельної ділянки?

2. Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, ліквідаційна, спеціальна, інвестиційна тощо) частки (зазначити частку: -1/2, -1/4 тощо) земельної ділянки?

3. Яка вартість права користування (зазначити право: постійного користування, оренди тощо) земельною ділянкою?

4. Чи відповідає виконана оцінка земельної ділянки (або права користування земельною ділянкою) вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам?

18. ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань.

1. Чи підтверджується документально встановлена за актом інвентаризації від (зазначаються реквізити акта) нестача (надлишки) грошових коштів на суму (зазначається сума) на підприємстві (указується назва установи, організації) за період (зазначити)?

2. Чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (указуються реквізити акта) заниження об'єкта оподаткування (указується організація) за період (зазначається який) і донарахування до

сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету (вказується яких)?

3. Чи підтверджуються документально нестача товарно-матеріальних цінностей на підприємстві (зазначається назва організації) за період роботи (вказується період) матеріально-відповідальної особи (зазначаються прізвище, ім'я по батькові), у розмірі (вказуються кількісні та вартісні показники)?

4. Чи підтверджується документально розмір безпідставно виплаченої та списаної по касі підприємства заробітної плати?

5. Чи підтверджується документально відшкодування (зазначається кому і за який період) витрат на відрядження (в якій сумі)?

6. Чи підтверджується документально безпідставне нарахування та виплата заробітної плати (зазначається кому і за який період)? та ін.

«Дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій»)

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань.

1. Чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (зазначається організація або учасник) та розрахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику, який вибув зі складу засновників (зазначається дата виходу)?

2. Чи підтверджується документально розмір збитку від необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати (зазначається організація) за період (зазначається який) і в якій сумі?

3. Чи є у вартості об'єктів нерухомості (яких саме), що підлягали приватизації, частка фінансування споруд за рахунок державних коштів відповідно до наданих установчих та первинних документів?

4. Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (назва) за бюджетною програмою (назва програми)? та інші...

«Дослідження документів фінансово-кредитних операцій»)

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань.

1. Чи відповідає перелік документів, наданих банку підприємством (назва) для отримання кредитних коштів за кредитною угодою, чинному Положенню про кредитування?

2. Чи підтверджується документально вартість активів (майна) у підприємства (позичальника), наданого в заставу за кредитною угодою?

3. Чи підтверджується документально розмір збитків банку, визначений в акті перевірки (вказується суб'єкт контролю), в результаті необґрунтованої видачі, неповернення кредиту за угодою (номер, дата)?

4. Чи підтверджується бухгалтерськими та первинними документами нецільове використання кредитних коштів за угодою (номер, дата)?

5. Чи підтверджується документально дотримання банком (назва) відповідних нормативів відрахувань до страхового резерву?

6. Чи відповідає наявний у матеріалах справи розрахунок заборгованості позичальника (по сплаті процентів за кредит та погашення основної суми

боргу) перед банком умовам укладеного між вказаними сторонами кредитного договору та розрахунковим документам щодо видачі та погашення кредиту за цим кредитним договором?

7. Чи відповідає метод нарахування банком процентів за кредитним договором (зазначаються реквізити договору) вимогам Положення про кредитування банку (зазначається назва банківської установи)? та інші...

19. ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Електротехнічна експертиза – це дослідження електроустановки або її елементів, електротехнічних виробів, експлуатаційної документації тощо.

Електроустановка це комплекс взаємопов'язаних машин, апаратів, ліній та допоміжного обладнання(разом з будівлями і приміщеннями, в яких їх встановлено), призначених для виробництва, трансформації, передавання, розподілу електричної енергії і перетворення її в інший вид енергії. Електроустановки за умовами електробезпеки розділяють на електроустановки до 1 кВ і електроустановки понад 1 кВ (за діючим значенням напруги).

Предметом електротехнічної експертизи є фактичні дані та обставини справи, що встановлюються на базі спеціальних знань в галузі електротехніки.

Основним завданням електротехнічної експертизи є встановлення технічного стану електроустановки або її елементів та причино-наслідкового зв'язку між станом об'єктів дослідження і певними подіями.

Об'єктами судової електротехнічної експертизи.

Об'єктами судової електротехнічної експертизи є матеріальні та матеріалізовані джерела інформації про досліджувану подію чи об'єкт:

- електроустановка або її елемент;
- електротехнічний виріб;
- конструкторська документація;
- експлуатаційна документація;
- фото і відео зображення;
- показання свідків.

Під час призначення електротехнічних експертиз можуть вирішуватись наступні комплекси досліджень: класифікаційні; діагностичні; ідентифікаційні (у т.ч. встановлення загальної групової приналежності); ситуаційні.

Діагностичне завдання в цілому полягає в тому, щоб на основі розпізнавання об'єкта дійти визначення його властивостей, стану, змін, зв'язків із зовнішнім середовищем тощо. Діагностичні завдання при електротехнічному дослідженні полягають у встановленні стану електротехнічного об'єкта; виявленні змін, що відбулися внаслідок певної події, встановленні причин та умов цих змін на основі аналізу окремих властивостей і стану взаємодіючих об'єктів з метою визначення механізму події в цілому або його окремих фрагментів чи виявлення певних обставин події. У процесі вирішення класифікаційного завдання експерт-електротехнік визначає належність матеріальних (матеріалізованих) об'єктів дослідження у формі якого-небудь

матеріального утворення з електротехнічними елементами або його відображення (фотознімки, опис) до конкретної стандартної або спеціальної групи. Отже, класифікаційне завдання в електротехнічній експертизі полягає у визначенні за допомогою спеціальних знань належності досліджуваного об'єкта до певного класу електротехнічних виробів.

Ситуаційні завдання полягають у дослідженнях, спрямованих на з'ясування технічних явищ і встановлення обставин, пов'язаних з властивістю явища. До таких завдань належать: дослідження можливості здійснення певного явища та (або) існування певної обставини; встановлення обставин, за яких відбулися конкретні явища; можливість здійснення певних дій; визначення способу й причин виникнення конкретних пошкоджень; встановлення механізму певних дій і утворення ознак явищ (слідів); виявлення обставин, що призвели до нештатних режимів в електрообладнанні, та явищ, що супроводжували ці режими. Для конкретної експертизи завдання реалізуються в питаннях, поставлених на її вирішення органом (особою), що призначив експертизу, або в порядку експертної ініціативи в межах предмета експертизи.

Електротехнічні дослідження засновано на системному підході, послідовному застосуванні методів, що відповідають сучасним вимогам, у тому числі ефективності й науковості: — загальному діалектико-матеріалістичному методі; — загальнонаукових методах: емпіричного пізнання (спостереження, описування, вимірювання, моделювання, порівняння, планування); теоретичного пізнання (формалізація, аксіоматичний метод), формально логічних (побудова гіпотез, експеримент, аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування, узагальнення, ідеалізація (типологізація), класифікація, системний підхід); — окремих наукових методах: якісних, евристичних (мікроскопія, фотографування, ситуаційний аналіз), розрахунково-аналітичних (деталізація, спеціальні математичні, статистичні), узагальнення дослідження (зведення, групування, систематизація). В електротехнічних дослідженнях широко використовуються досягнення комп'ютерних технологій, програмування, застосування програмних технічних комплексів вимірювання, фіксування й оброблення інформації, які також можуть бути віднесені до окремих методів експертних досліджень.

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань.

1. Чи відповідає технічний стан об'єкта технічним нормам та правилам улаштування електроустановок?
2. Чи існує технічна можливість для без облікового споживання електричної енергії в електроустановці споживача?
3. Чи виявлені в ході електротехнічного дослідження фактичні дані, які підтверджують існування обставин, викладених у акті про порушення правил користування електричною енергією, на час дослідження, на час складання акту?
4. Які технічні причини виникнення аварій (аварійних ситуацій) електротехнічних мереж та устаткування на об'єкті нерухомості (будівництва)?

5. Який механізм утворення і розвитку аварійного (нештатного) режиму електроустановки, її складових?

6. Яка причина аварійного (нештатного) режиму та якими обставинами він зумовлений?

7. Чи є наслідками впливу стороннього об'єкту на елементи електротехнічного виробу зміни режиму його роботи (кінематичної, електричної схеми)?

8. Які частини електроустановки стали джерелом небезпечного фактору, які заподіяли пошкодження на тілі потерпілого?

9. Яка причина нещасного випадку пов'язаного з роботою та експлуатацією електроустановки?

10. Дії (бездіяльність) яких осіб знаходяться у причинному зв'язку з аварійним (нештатним) режимом електроустановки, її складових?

11. Чи здатний обумовити займання наявних матеріалів у місці формування осередку пожежі тепловий імпульс джерела запалювання електричної природи? Якщо так, то який механізм його утворення та якими обставинами він зумовлений?

12. Що являє собою наданий на дослідження електротехнічний виріб, яке його функціональне призначення?

13. Які технічні характеристики наданого на дослідження електротехнічного виробу?

Особливості призначення електротехнічної експертизи

Електротехнічна експертиза призначається при необхідності:

- встановити джерело запалювання електричної природи, що призвело до виникнення пожежі (при його наявності);
- встановити причину зміни режиму роботи електроустановки чи її елементів;
- встановити причини недостовірного обліку електричної енергії;
- встановити причини нештатного (аварійного) режиму роботи елементів електроустановки;
- встановити технічні характеристики електротехнічного виробу та інші.

Для вирішення завдань електротехнічної експертизи, крім об'єктів дослідження, що мають відношення до поставлених питань можуть підлягати дослідженню фактичні дані про електроустановку, її складові, обставини певних подій.

Такі данні можуть містити:

- генеральний план ділянки, на якій нанесені будівлі, споруди та підземні електротехнічні комунікації;
- технічні умови на приєднання до електричних мереж та довідка про їх виконання, видана власником електричних мереж;
- затверджена проектна документація (креслення, пояснювальні записки тощо) з усіма змінами;
- акти приймання прихованих робіт;
- акти випробувань і налагодження електроустановок;

- акти приймання електроустановок в експлуатацію, виконавчі схеми первинних і вторинних електричних з'єднань;
 - акти розмежування електричних мереж за балансовою належністю та експлуатаційною відповідальністю між споживачем і електропередавальною організацією;
 - технічні паспорти основного електрообладнання, будівель і споруд об'єктів, сертифікати на електрообладнання і матеріали, що підлягають сертифікації;
 - інструкції з експлуатації електроустановок, посадові інструкції, а також інструкції з охорони праці та пожежної безпеки на робочому місці;
 - паспортні карти або журнали з переписом електроустановок та засобів захисту із зазначенням їх технічних даних, а також присвоєними їм інвентарними номерами;
- Протоколи та акти випробувань, ремонту і ревізії обладнання;
- креслення електрообладнання, електроустановок і споруд, комплекти креслень запасних частин, виконавчі креслення трас повітряних та кабельних ліній, кабельні журнали;
 - креслення підземних кабельних трас і заземлювальних пристроїв з прив'язками до будівель і постійних споруд, а також із зазначенням місць установлення з'єднувальних муфт кабелів і перетинів їх з іншими комунікаціями;
 - загальні схеми електропостачання, складені для споживача в цілому та для окремих цехів діляниць;
 - експлуатаційні інструкції з обслуговування електроустановок;
 - комплект посадових виробничих інструкцій для кожного робочого місця, інструкції з охорони праці, а також інструкції про заходи пожежної безпеки;
 - акти або письмові розпорядження керівника споживача про розмежування електричних мереж за балансовою належністю і експлуатаційною відповідальністю між структурними підрозділами;
 - акти розслідування нещасних випадків, аварій;
 - протоколи допитів свідків, пояснювальні записки очевидців події;

Наведений перелік не є вичерпним. Уточнення необхідних вихідних даних може бути здійснено в оперативному порядку на підготовчому етапі експертизи.

**Відомості про перелік послуг та їх вартість, які надаються
Кіровоградським науково-дослідним експертно-криміналістичним
центром МВС України**

(підстава: постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 року № 795 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання» (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 65 від 28.01.2009, № 724 від 01.07.2009, № 1098 від 26.10.2011, № 292 від 11.04.2012)

Назва експертизи	Код послуги	Вартість без ПДВ	ПДВ	Вартість з ПДВ
Проведення судової експертизи в цивільних та господарських справах, досліджень та оцінки на замовлення, а саме:				
Експертиза, дослідження трасологічні				
Простої складності	1500008	422,10	84,42	506,52
Середньої складності	1500009	1875,20	375,04	2250,24
Складні	1500010	2961,00	592,20	3553,20
Експертиза, дослідження холодної зброї				
Простої складності	1500011	211,05	42,21	253,26
Середньої складності	1500012	586,00	117,20	703,20
Складні	1500013	1128,00	225,60	1353,60
Експертиза, дослідження балістичні				
Простої складності	1500014	422,10	84,42	506,52
Середньої складності	1500015	1172,00	234,40	1406,40
Складні	1500016	2538,00	507,60	3045,60
Експертиза, дослідження документів				
Простої складності	1500018	375,20	75,04	450,24
Середньої складності	1500019	1406,40	281,28	1687,68
Складні	1500020	5640,00	1128,00	6768,00
Експертиза, дослідження почеркознавчі				
Простої складності	1500021	750,40	150,08	900,48
Середньої складності	1500022	1875,20	375,04	2250,24
Складні	1500023	5640,00	1128,00	6768,00

Експертиза, дослідження фототехнічні				
Простої складності	1500024	375,20	75,04	450,24
Середньої складності	1500025	1406,40	281,28	1687,68
Складні	1500026	6768,00	1353,60	8121,60
Експертиза, дослідження транспортних засобів усіх категорій вітчизняного виробництва та країн СНД або окремих агрегатів				
Простої складності	1500027	126,63	25,33	151,96
Середньої складності	1500028	597,72	119,54	717,26
Складні	1500029	1353,60	270,72	1624,32
Експертиза, дослідження транспортних засобів усіх категорій іноземного виробництва або окремих агрегатів				
Простої складності	1500030	164,15	32,83	196,98
Середньої складності	1500031	908,30	181,66	1089,96
Складні	1500032	2044,50	408,90	2453,40
Експертиза, дослідження мопедів або їх агрегатів				
Простої складності	1500033	32,83	6,57	39,40
Середньої складності	1500034	58,60	11,72	70,32
Складні	1500035	141,00	28,20	169,20
Експертиза, дослідження вибухотехнічні				
Простої складності	1500039	2298,10	459,62	2757,72
Середньої складності	1500040	5742,80	1148,56	6891,36
Складні	1500041	13747,50	2749,50	16497,00
Експертиза, дослідження матеріалів, речовин, виробів та харчових продуктів				
Простої складності	1500042	375,20	75,04	450,24
Середньої складності	1500043	1406,40	281,28	1687,68
Складні	1500044	5640,00	1128,00	6768,00
Експертиза, дослідження імунологічні та волосся****				
	1500045	187,60	37,52	225,12
Експертиза, дослідження обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод, електротехнічного (технічної експлуатації електроустаткування), технічного стану транспортних засобів				

Простої складності	1500048	562,80	112,56	675,36
Середньої складності	1500049	1758,00	351,60	2109,60
Складні	1500050	6345,00	1269,00	7614,00
Експертиза, дослідження транспортно-трасологічні, експертиза, дослідження транспортних засобів				
Простої складності	1500051	2110,50	422,10	2532,60
Середньої складності	1500052	5274,00	1054,80	6328,80
Складні	1500053	9517,50	1903,50	11421,00
Експертиза, дослідження автотоварознавчі				
Простої складності	1500054	70,35	14,07	84,42
Середньої складності	1500055	146,50	39,30	175,80
Складні	1500056	846,00	169,20	1015,20
Експертиза, дослідження обставин виникнення та розвитку пожеж і дотримання вимог пожежної безпеки				
Простої складності	1500060	1407,00	281,40	1688,40
Середньої складності	1500061	3516,00	703,20	4219,20
Складні	1500062	6345,00	1269,00	7614,00
Експертиза, дослідження металографічні				
Простої складності	1500063	750,40	150,08	900,48
Середньої складності	1500064	1875,20	375,04	2250,24
Складні	1500065	3384,00	676,8	4060,80
Експертиза, дослідження комп'ютерно-технічні				
Простої складності	1500066	2814,00	562,80	3376,80
Середньої складності	1500067	7032,00	1406,40	8438,40
Складні	1500068	16920,00	3384,00	20304,00
Експертиза, дослідження товарознавчі (вартості машин, обладнання, сировини, товарів народного споживання)				
Простої складності	1500069	1031,80	206,36	1238,16
Середньої складності	1500070	2637,00	527,40	3164,40
Складні	1500071	6345,00	1269,00	7614,00

Експертиза, дослідження економічні				
Простої складності	1500072	2814,00	562,80	3376,80
Середньої складності	1500073	7032,00	1406,40	8438,40
Складні	1500074	12690,00	2538,00	15228,00
Експертиза, дослідження у сфері інтелектуальної власності				
Простої складності	1500081	1876,00	375,20	2251,20
Середньої складності	1500082	4688,00	937,60	5625,60
Складні	1500083	11280,00	2256,00	13536,00
Оцінка машин, обладнання, колісних транспортних засобів				
Простої складності	1500087	469,00	93,80	562,80
Середньої складності	1500088	2344,00	468,80	2812,80
Складні	1500089	7050,00	1410,00	8460,00
Відстрілювання вогнепальної зброї та огляд її технічного стану, у тому числі				
газової, гладкоствольної мисливської і спортивної, стартової, вихолощеної	1500103	60,97	12,19	73,16
несмертельної дії, переробленої з військових зразків	1500104	70,35	14,07	84,42
нарізної і комбінованої мисливської та спортивної	1500104	70,35	14,07	84,42